

סיכומי הדף היומי

בפיך (קידושין ל')

מחודדים

ת"ר ושגנתם שיהיו דברי תורה

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה
גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 050-4135026

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת צו - שבת הגדול - ח' ניסן תשע"ה

דף נ"ד ע"א

יתומה בת שניה לעריות - איבעיא אם יש לה מזונות מנכסי אביה, כיון שקנסו לאמה שלא יהא לה כתובה ותנאי כתובה, או שרק את אמה שעברה על איסור קנסו, ולא את בתה.

בת ארוסה - איבעיא אם יש לה מזונות, וכגון שכתב כתובה לארוסתו, וכן לסובר שחכמים תקנו לארוסה כתובה, והספק הוא האם יש לה גם תנאי כתובה, או כיון שחכמים לא תקנו לכתוב שטר כתובה עד הנשואין אין לה תנאי כתובה.

בת אנוסה - איבעיא אם יש לה מזונות, והיינו לשיטת חכמים שאין כתובה לאנוסה, האם גם תנאי כתובה אין לה, או דווקא כתובה אין לה משום שתקנת כתובה היא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואנוסה בין כך אינו יכול להוציאה, אבל תנאי כתובה יש לה.

לשון הכתובה 'את תהא יתבא בביתי ומתנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך', בביתי - ולא בביתך, ולכן אם אין לו בית אלא צריף קטן יכולים היורשים לומר לה לכי מאתנו, ומזונות - לרב יוסף חייבים לזונה שם, למר ברב אשי פטורים, ואין הלכה כדבריו.

תבעו אלמנה להנשא ונתפייסה - אין לה מזונות, שאין זה 'מיגר ארמלותיך'. לא התפייסה מחמת כבוד בעלה - יש לה מזונות, מחמת שאין בני האדם הגונים - אין לה מזונות.

כיחלה ופירכסה - אין לה מזונות, שגילתה דעתה שלא מחמת כבוד בעלה מתעכבת מלהנשא. זינתה - נחלקו אם אומרים שיצר אנוסה ויש לה מזונות. והלכה - כל זמן שלא תבעה כתובה בב"ד, או מכרה, משכנה, עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אפילו שלא בב"ד - יש לה מזונות.

אנשי ירושלים וגליל היו כותבים 'את תהא יתבא וכו' כל ימי מיגר אלמנותיך', אנשי יהודה היו כותבים 'עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתך', לרב הלכה כאנשי יהודה, וכן נהגו בבבל וכל הכרכים הסמוכים לה, לשמואל הלכה כאנשי גליל, וכן נהגו בנהרדעא וכל הכרכים הסמוכים לה, וכן אם היא מבבל ונישאת לאחד מנהרדעא, וכן נהגו בכל מקום שמוודים התבואה במידת קב דנהרדעא.

בגדים שעל האלמנה - לרב שמין לפרעון כתובתה בשעת גבייתה, לשמואל אין שמין, והלכה כרב.

אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לגזבר בכסות אשתו ובניו, ובבגדים שצבע עבורם אע"פ שלא לבשום עדיין, ולא בסנדלים שלקח בשבילם. והיינו גם לרב הסובר ששמין לאלמנה מה שעליה, שרק כל זמן שהיא תחתיו הקנה אותם לה ולא לאחר מיתתו.

שכיר (לקיט) הגר בבית בעל הבית ונתן לו בגדים - נחלקו רב ושמואל אם כשיוצא ממנו שם אותן בגדים בשכרו, ומחלוקת אמוראים האם רב ושמואל סוברים בזה כפי שסברו באלמנה, או שכל אחד הפך שיטתו בזה.

שכיב מרע שציוה שיתנו גזוניה לבתו, וקצובים היו תכשיטי הבנות, והזולו - הריוח שייך ליתומים, ואין צריכים ליתן לה כפי השיווי של יום הצוואה.

דף נ"ד ע"ב

שכיב מרע שאמר ד' מאות זוז מייני יהיה משועבד לגזונית בתי, ונתייקר היין - הריוח שייך להיתומים.

רבי יוחנן נתן עצה לקרוביו שאשת אביהם הרבתה לאכול, שייחד אביהם קרקע למזונותיה בצוואת שכיב מרע, ששוב אינה יכולה לגבות משאר הנכסים (כדין הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא שאבדה כתובתה, ולרבי יוסי אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה. ולפירוש שני: שהוא כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר נכסיו לבניו, שאין האשה גובה ממשועבדים). וחלק עליו ריש לקיש, שאם אמר קרקע זו למזונותייך ריבה לה מזונות

סיכומי התוספות

- ולפעמים הוא לטובה, שאם יש להם בתים טובים משתמשת במדור כדרך שהשתמשה בחיי בעלה, ואין להחליף לה לגרוע ממנו, או שזא אפילו לכיוצא בו.
- פירש ר"ח: במקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג, ובמקום שאין מנהג יעשו כשמואל שהלכה כמותו.
- אף שלעיל (נב:) התחרט רבי יוחנן על שהשיא עצה לקרוביו, כאן אין גנאי בכך, כיון שתלוי בדעתה,

דבר המערכת

"להסיר מכשול!"

האם אתם ח' רוצים להכשל במצות אכילת מצה פחות מכשיעור? או לאכול מצה בערך קזית אבל לא קזית ממש, וע"י כך לבטל מצוה חביבה זו המזדמנת פעם אחת בשנה בלבד?

ודאי שלא! ח'ו, מאן דכר שמייה!

אבל לצערנו הרבה נכשלו עד כה בקיום מצות תלמוד תורה ולא יצאו ידי חובתם!

לא ח'ו מחמת חוסר יראת שמים אלא מחמת חוסר ידע.

האם ידעת שמצות תלמוד תורה נלמדת מהפסוק 'ושגנתם לבניך', ופירושו חז"ל שהמצוה היא שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך. וכן הביא הרמב"ם (ספה"מ מ"ע מצוה י"א) שזהו גדר המצוה. ורש"י (קידושין ל') כתב, שפירושו ואופן קיומו הוא 'ושגנתם' לשון שינון, והיינו חזור עליהם ובדוק בעומקם. נמצא שהלומד לימודו ולא חזר עליו לסכמו ולחדדו הרי חסר לו בקיום המצוה, ודומה ממש לזה האוכל בליל פסח מצה פחות מכזית! ולא יום אחד בשנה בלבד אלא כל יום ויום של כל ימי חייו!

וכן כתב רש"י במסכת ברכות (ו'): על דברי חז"ל 'אגרא דפרקא ריהטא' - עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא לומר שמועה מפי רבן לאחר זמן, שיקבל שכר לימוד! נורא ואיום! אפשר להיות יושב אהל שנים רבות בלא קבול שכר לימוד התורה! ורק שכר הליכה וריצה ושכר ד'אשרי יושבי ביתך' בידו, כמה מאוכזב ימצא האדם את עצמו כשיעמוד לפני כסא הכבוד בתקוה שיקבל שכר על התמדתו כל ימי חייו, וימצא דפי חשבונו ריקים ממצוה גדולה זו?!

ובמסכת ע"ו (י"ז): פירשו חז"ל את הפסוק 'ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה', מאי ללא תורה, כל העוסק בתורה בלבד ואינו מתעסק במצוות, וגם להוציא הדין לאמיתו וההוראה כתקנה כאילו גם תורה אין לו (ע"פ גירסת ר"ח ורש"י שם).

ושמרתם את המצות, דרשו חז"ל 'ושמרתם את המצוות', מרוב הזהירות וההשתדלות שבני ישראל עסוקים לקיים מצות מצה לכתחילה ובהידור רב עם כל החומרות, צריכים לקחת לקח לכל המצוות לקיימם באופן הראוי והנכון, ובפרט מצות לימוד תורה שהוא כנגד כולם ואין סוף למתן שכרה, ובקלות אפשר לחזור על הסיכום או לשמועו במערכת הטלפונית של סיכומי דף היומי ולקיים המצוה בהידור.

תכלית יציאת מצרים היא

**'למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד
חזקה הוציאת ה' ממצרים'
בברכת חג פסח כשר ושמח**

שיהיה לה מזונות מרווחים. לרבי אבהו אליבא דרבי יוחנן - אמר 'למזונות' ריבה לה, 'במזונות' קצץ ופרע לה חוב המזונות, ואין לה משאר נכסים.

הדרך עלך נערה שנתפתתה

פרק חמישי - אף על פי

אע"פ ששיעור כתובה לבתולה הוא מאתים ולא למנה מנה יכול להוסיף, ולא אסרו מחשש בושה למי שאין לו.¹

נתארמלה או נתגרשה - לת"ק בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה עיקר ותוספת כתובה, לרבי אלעזר בן עזריה - מן הנשואין גובה את הכל, מן האירוסין גובה רק עיקר כתובה, שלא כתב לה תוספת אלא על מנת לכונסה.

לפחות מעיקר כתובה - לרבי יהודה מותר על ידי שכותבת שובר שהתקבלה, לרבי מאיר כל הפוחת בעילתו בעילת זנות.

ממה ששינו במשנה שאם רצה להוסיף אפילו מאה מנה על עיקר כתובה יוסיף, משמע שתוספת כתובה ותנאי כתובה דינם כדין הכתובה עצמה: א-ב. אם מוכרת או מוחלת כתובה היינו גם התוספת. ב. המורדת שפוחתים מכתובתה אף מהתוספת פוחתין.² ד. פוגמת, שאינה פורעת השאר אלא בשבועה.³ ה. תובעת אין לה מזונות אף אם תבעה רק התוספת.⁴ ו. עוברת על דת שאין לה כתובה, גם תוספת אין לה. ז. אינה נוטלת כתובה ותוספת משבח הנכסים לאחר מיתה. ח. הצריכה להשבע ליתול עיקר כתובה (כגון הנפרעת שלא בפניו, עד אחד מעידה שהיא פרועה, הנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים) גם על התוספת צריכה להשבע.⁵ ט. שביעית אינה משמטת עיקר ותוספת.⁶ י. כתב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה עיקר ותוספת כתובה. יא-יב. נגבית רק מקרקע ומזיבורית כעיקר. יג. כל זמן שהיא בבית אביה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה אבדה עיקר וגם תוספת. יד. בנין דיכרין יורשים עיקר ותוספת.

יום ראשון - ט' ניסן תשע"ה

דף ג"ה ע"א

כתובת בנין דכרין - לפומבדיתא נגבית בלא שבועה, ולבני מתא מחסיא בשבועה, ולהלכה - בלא שבועה.

ייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין - נוטלתן בלא בשבועה, הגם שהבא להפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, היינו משום שחוששים שהתפיס לו האב צררי, וכאן היינו צררי שהתפיס. ואם נאבדו ובא לגבות מן הקרקע שכל נכסיו אחראים לכתובתה - לבני מחסיא בשבועה, לפומבדיתא בלא שבועה, שאין חוששים שהתפיס לה אחרים, וכן הלכה.

ייחד לה קרקע לכתובתה וציין ד' מצריה, ומת - נפרעת בלא שבועה, שאין חוששים שהתפיס לה צררי. ציין רק מצר אחד - לפומבדיתא בלא שבועה, לבני מתא מחסיא בשבועה, שהרי זה כאילו לא ייחד ויש חשש צררי, ולהלכה - בלא שבועה.

אמר לעדים כתבו וחתמו מתנת קרקע ותנו לו, אם קנו מידו - כיון שסתם

שיכולה לסרב מלקבל.

ד. והחתן יכול להתחייב תוספת כתובה אע"פ שאין לו שוה פרוטה - לרבי אליהו משום שמשעבד גופו. ול"מ משום שכותב שכל נכסיו יהיו אחראים והודה שיש לו נכסים, והודאת בע"ד כמאה עדים אע"פ שיודעים שאין לו.

ה. אף לחכמים החולקים על רבי יוסי וסוברים שרק מכתובה פוחתים ולא כנגד נכסיה העתידיים.

ו. ואם פגמה הכתובה גם התוספת לא תפרע אלא בשבועה אף אם לא היו כתובים בשטר אחד.

ז. ולשיטת חכמים שרק אם תובעת כל כתובתה מפסידה מזונות הפירוש להיפך, שאף אם תבעה כל העיקר אם לא תבעה התוספת עדיין יש לה מזונות.

ח. ואם נשבעה על העיקר נכלל בזה גם תוספת, וא"צ לחזור ולהשבע עליה.

ט. ולחכמים הסוברים שרק מלוה נשמוט בשביעית, נפק"מ בפגמה, שאם פגמה הכתובה שנשמוטת, הרי זה כאילו פגמה התוספת וגם היא נשמוטת, ולמ"ד עד שתפגום ותזקוף, אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה גם התוספת. ולכן אפילו לא אמר כתבו וחתמו כתובים. ואם חוזר בו ואומר שלא יכתבו - בשטר מכר יכול לחזור, אף שאין חוזר מהקנין, שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד, ומשטר מתנה - לריב"א אינו חוזר שלא יוכל לרמות, לר"ת חוזר, שטוען שיסברו ששטר מכר הוא וימנעו מלהלוות לו.

י. ולכתוב אחריות בשטר מכר - למ"ד אחריות טעות סופר א"צ להמלך בו, ולמ"ד אינו ט"ס צריך להמלך.

יא. ולתוספות: שאין עם הארץ ירא מאיסור טבל, אך ירא מאיסור תרומה.

יב. וברישא שנינו שם שבשבת אף אם לא נתערב הדמאי שואל את עם הארץ ואם אומר שעשרו אוכלו על פיו, אך במוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר. והטעם שהאמינוהו בשבת - לרש"י משום עונג שבת הקילו. ותוספות פירשו עפ"י הירושלמי שעם הארץ ירא לשקר בשבת בדבר שאינו מעושר משום ששבת קובעת למעשר.

יג. לתוספות בריא אינו יכול להקנות חובות גם לא בקנין אגב קרקע.

יד. לריב"ם: אם עשה קנין ולא כתובהו בשטר, לרב הוא כמתנת שכיב מרע ולא כמתנת בריא, ולשמואל בין נכתב בו הקנין בין לא נכתב בו הוא ספק. לריב"א בשם ר"ש: רב ושמואל נחלקו בין כתב הקנין בשטר בין לא כתב בו, ולשמואל אפילו לא כתב שטר כלל כיון שסתם קנין חליפין לכתובה עומד חוששים שמה לא גמר להקנותו אלא בכתובה ומסירה ליד המקבל, ועקר כח מתנת שכיב מרע.

טו. ולמסקנת הגמרא (ב"ב קע"א). הטעם הוא שע"ז יכוף הלווה לפרוע חוב הנשאר.

טז. ואף לרבי יוחנן הסובר שיכולה לגבות בעדי הינומא לחוד ולא יהא נאמן לטעון פרעתי, אין חשש שתצניע הכתובה עם השובר שבה ותגבה בעדי הינומא: א. כגון שהביאה עמה נדוניה ונכתבה בכתובה, ואם תטמין הכתובה תפסיד הנדוניה. ב. במקום שכותבים כתובה, או בכל מקום כשיש עדים שנכתבה כתובה אינה יכולה לגבות בלא הכתובה, עד שתביא עדים שנשרפה הכתובה, ואם תשרוף בפני עדים הרי יראו העדים מה שבכתובה ויראו השובר.

קנין לכתובה עומד אינם צריכים לשאלו אם עדיין עומד בדיבורו. לא קנו - לפומבדיתא אין צריכים לשאלו, לבני מתא מחסיא צריכים לשאלו, שמא חזר בו, וכן הלכה.

רב ורבי נתן נחלקו אם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה שאין גובים תוספת כתובה אלא מן הנשואין, ושניהם הולכים אחר אומד הדעת, והסובר שהלכה כרבי אלעזר ב"ע - אומדים דעתו שלא כתב לה תוספת אלא משום חובת ביאה, והסובר שאין הלכה כמותו - אומדים שכתב לה כן משום קריבות הדעת שיש כבר משעת אירוסין.

המפרש והיוצא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי, אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו, שמחמת טרדתו לא הספיק לגמור דבריו, לרבי שמעון שזורי אף הגוסס, שאומדן דעתו שלא אמר כתבו אלא כדי שיתנו, ופסק רבי נתן כדבריו.

דף ג"ה ע"ב

תרומת מעשר של דמאי שחזרה לתוך חולין - לרבי שמעון שזורי שואל לעם הארץ שלקח ממנו הפירות, ואם אמר הפרשתי מעשרותי, ונמצא שלא הוצרך הלוקח להפריש - סומך עליו, הואיל ודמאי חיובו מדרבנן האמינוהו חכמים במקום הפסד,⁷ לחכמים אינן נאמן, ופסק רבי נתן כרבי שמעון שזורי.⁸

מתנת שכיב מרע שכתב בה קנין - לרב אומדים דעתו שרצה ליתן לה כח מתנת בריא - שאם עמד מחליו אינו יכול לחזור בו, וגם כח מתנת שכיב מרע - שיכול להקנות לו בה גם חובות מה שאין בריא יכול לעשות כן, שאין מטבע נקנה חליפין אלא אגב קרקע.⁹ לשמואל - שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, וכדרך מתנת שכיב מרע שקונה רק לאחר מיתה, וכיון שאין שטר קונה לאחר מיתה לא קנה כלל.¹⁰

יום שני - י' ניסן תשע"ה

דף ג"ו ע"א

נחלקו האמוראים האם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה, שאם מת הבעל או נתגרשה מן האירוסין גובה רק עיקר כתובה, שלא כתב התוספת אלא על מנת לכונסה, ונמנו וגמרו בני הישיבה שהלכה כדבריו.

נכנסה לחופה ומת קודם ביאה - איבעיא אם חובת חופה קונה או חובת ביאה קונה, ואם תימצי לומר שחובת חופה קונה יש להסתפק בכנסה לחופה ופירסה נדה, האם בעינן חופה הראוי לביאה.

הפוער מקצת חובו - לרבי יהודה יכתוב שטר אחר על הסכום הנשאר, ולא יכתוב שובר שהלווה צריך לשומרו מן העכברים, לרבי יוסי יכתוב שובר ולא יכתוב שטר אחר, שבכך יפסיד המלוה השעבוד מזמן השטר הראשון.¹¹

לרבי יהודה אפשר לפחות עיקר הכתובה על ידי שכותבת לו שובר שקיבלה מקצת כתובתה, אף שבכל חוב סובר רבי יהודה שאין כותבים שובר: לרבי ירמיה - שמדובר בכתב השובר בתוך הכתובה.¹² לאביי - רק ללווה שפרע שטרו חשש רבי יהודה שלא יצטרך לשמור השובר מעכברים, אבל בכתובה שבאמת לא פרע הבעל לא חשש, ואם לא ישמור שוברו הוא מפסיד את עצמו.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות

ועונה - לרבי מאיר מקודשת ותנאו בטל, שמתנה על מה שכתוב בתורה¹⁷, לרבי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים.

דף ג'ז ע"ב

אף שלרבי יהודה המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים מודה רבי יהודה שאי אפשר להתנות לפחות מן הכתובה (רק ע"י מחילה בכתובת שובר) - שסובר שכתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. אף שלענין פירות סובר שיכולה להסתלק מהן - משום שלא לכל יש פירות. ואע"פ שבדמאי לא עשו חיזוק והאמינו חמר המעיד על פירות חברו ולא חשו לגומלים - לאביי משום שדמאי הוא ספק דרבנן, לרביא בדמאי הקילו משום שרוב עמי הארץ מעשרים.

לרבי מאיר כל הפוחת מעיקר הכתובה תנאו בטל וגובה כל כתובתה, שלשיטתו כתובה דאורייתא והרי זה מתנה על מה שכתוב בתורה¹⁸, ואע"כ בעילתו בעילת זנות - משום שלא סמכה דעתה בשעת ביאה.

אין מייחדים מטלטלין לכתובה, מפני תיקון העולם שמה יאבדו או יפחתו דמיהן, ואם קיבל עליו אחריות אם יאבדו מותר, לרבי יוסי אף אם קיבל עליו אחריות אסור, מפני שאין דמיהם קצובים ועולמית ולפעמים מוזילים¹⁹.

לרבי יוסי רשאי לפחות מעיקר הכתובה דרך תנאי, ודלא כרבי יהודה שהתיר רק דרך מחילה בשובר²⁰.

יום שלישי - י"א ניסן תשע"ה

דף ג'ז ע"א

נאבדה כתובתה - לרבי מאיר אסור להשהותה אע"פ שיש לה כתובה מתנאי ב"ד, כיון שלא סמכה דעתה, שחוששת שמה כשאתבענו יאמר פרעתי, ובעילתו בעילת זנות, לחכמים משהה אדם את אשתו שתיים ושלוש שנים בלא כתובה. והלכה כרבי מאיר בגזירותיו.

אופן מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי אם יכולה למחול כתובתה בעל פה דרך תנאי או דווקא בכתובת שובר: לרבי אבהו אליבא דרב דימי - מתחילת חופה עד תחילת ביאה, אבל משבא עליה מודה רבי יוסי שאין בדבריה כלום אחר שכבר זכתה, וצריכה לכתוב שובר. לרבי אבהו אליבא דרבין - נחלקו מתחילת ביאה עד סוף ביאה, אבל בתחילת חופה לכו"ע די בתנאי בעל פה.

ב' אמוראים החולקים בסברא וב' אמוראים אחריהם חולקים באיזה אופן המחלוקת - יותר יש ליישב דברי ב' אמוראים האחרונים שאינם חולקים, ולומר שב' האמוראים הראשונים חולקים - שבסברא יש לומר שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, מאשר ליישב שהאמוראים הראשונים אינם חולקים והאחרונים חולקים אימתי נחלקו הראשונים - שאז נמצא שאחד מהאחרונים אומר שרק.

נותנים לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לאחר שקידשה להכין תכשיטיה עד שתכנס לחופה, שנאמר 'תשב הנערה אתנו ימים או עשור', ימים היינו שנה כנאמר 'ימים תהיה גאולתו'.

גם לאיש נותנים שנים עשר חודש - להכין צרכי סעודה וחופה.

לאלמנה - נותנים שלושים יום, שכבר יש בידה תכשיטים.

דף ג'ז ע"ב

קטנה יכולה לעכב מלהנשא עד שתגדל, וכן אביה יכול לעכב אפילו אם היא אינה מעכבת, שלמחר תמרוד בבעלה ותבא אליו עד שתגדל,

ויצטרך לקנות לה תכשיטים אחרים.

אין פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה, אבל פוסקים להשיאה לאחר שתגדל, ואין חוששים שמה יכנס בה פחד מעכשיו ותחלש, ודווקא בלא קידושין, שאין מקדשים אותה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.

בוגרת שנתקדשה - לרב הונא נותנים לה רק ל' יום כאלמנה²¹, ופרכיהו מבריייתא שבוגרת כבתולה שתבעוה ונותנים לה שנים עשר חודש משעת אירוסין, אך אם שהתה שנים עשר חודש בבגרות ונתקדשה נותנים לה רק ל' יום.

בת ישראל המאורסת לכהן, מן התורה אוכלת בתרומה - שנאמר 'וכהן כי יקנה נפש קנין כספו', וחכמים אסרוה. לעולא - שמה תשקה תרומה לאביה ולאחיה, לרב שמואל בר יהודה - שמה ימצא בה מום וקידושיה בטלים, ונמצא שזרה אכלה תרומה. והחילוקים ביניהם: אם קיבל עליו המומים - אין חשש ביטול קידושין משום מום, ואם מסר האב לשלוחי הבעל או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל - אין חשש שמה תשקה לאביה ולאחיה.

למשנה ראשונה בת ישראל המאורסת לכהן והגיע זמן הנשואין (י"ב חודש) ולא נישאת אוכלת תרומה - שאין לחוש שמה תשקה לאביה ולאחיה, שמאחר שזן אותה תמיד מוציאה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו לחלקם לקרוביה, ואין חשש שימצא בה מום - שבדקה קודם לכן ע"י קרוביו.

כהן הנשכר בבית ישראל אין חוששים שיאכיל להם תרומה, כיון שהוא אוכל משלהם²².

כהן שקנה עבד מישראל אוכל בתרומה, שאין חשש שימצא בו מום המבטל המקח, שמום חיצוני נראה, ומום פנימי אינו מפריע לו שהרי קנהו למלאכה, ואם נמצא גנב ממון או גנב נפשות אין המקח בטל שסתם עבדים כך הם²³, וכן אם נמצא שהוא לסטים מזויין או חטא למלכות עד שנגזר עליו שכל המוצאו יהרגנו אין המקח בטל, שהרי יש לו קול²⁴.

כהן המאכיל ארוסתו בת ישראל תרומה - לרבי טרפון נותן לה הכל תרומה, לרבי עקיבא מחצה חולין ומחצה תרומה (יתבאר בדף ג'ח).

היבם אינו מאכיל שומרת יבם בתרומה, שנאמר 'קנין כספו' והיא קנין אחיו, ואפילו השלימה שנים עשר חודש בחיי בעלה ונתחייב במזונותיה בחייו, שמשמת פקע קנין הבעל²⁵.

משנה אחרונה אמרו שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, אפילו אם הגיע זמנה דשנים עשר חודש.

יום רביעי - י"ב ניסן תשע"ה

דף ג'ח ע"א

כהן הנותן תרומה לארוסתו משהגיע הזמן להנשא לפי משנה ראשונה, שלרבי טרפון נותן הכל תרומה ולרבי עקיבא מחצה חולין ומחצה תרומה - היינו בבת כהן לכהן, שבקיהא בשמירת תרומה ולמכרה בימי טומאתה, אבל בת ישראל לכהן שאינה בקיהא בכך - לדברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה.

כהן הנותן לאשתו נשואה מזונות - לרבי טרפון ורבי עקיבא נותן מחצה חולין ומחצה תרומה (ורק בארוסה נחלקו), לרבי יהודה בן בתירא - שתי חלקים תרומה וחלק אחד חולין, לרבי יהודה - נותן תרומה כשיעור שתוכל למכור ולקנות מחצה חולין, לרשב"ג - נותן לה תרומה

סיכומי התוספות

יז. אף שכפל תנאו והתנה בפירוש שאם יהא עליו שאר כסות ועונה אינה מקודשת [שהרי אם לא כפל ממילא אינו תנאי לדעת רבי מאיר], כיון שלולי פרשת תנאי בני גד ובני ראובן אין תנאי מבטל מעשה, א"כ רק תנאי הדומה לתנאי בני גד ובני ראובן שלא התנו על מה שכתוב בתורה מבטל מעשה. מיהו לדעת ר' אלחנן יכול להתנות על מנת שתפטרתי אותי משאר כסות ועונה, כדמצינו שיכול אדם לומר לחבירו קרע כסותי ושבך כדי על מנת שתפטר. ולתירוץ ב' בתוס': כאן אינו יכול להתנות, שאין קידושין בלא שאר כסות ועונה ואין קידושין לחצאין. ומה שזומר יכול להתנות להיות פטור הוא משום שהתורה ריבתה שומרים הרבה, ויכול כל שומר להתנות להיות חייב על פי תנאו, או משום שהתורה חייבה כל שומר לפי ההנאה שיש לו מהשמירה ועל דעת כן משעבד עצמו. הלכך במקום שמפרש שאין משעבד עצמו פטור. ואת פירוש רש"י (ב"מ) שבקידושין אין יכול להתנות לפי שמיד שקידשה מקודשת בלא תנאי, והתנאי שהוסיף אח"כ אינו חל, דחו התוספות: שהרי כל תנאי דרבי מאיר היינו תנאי שהתנה קודם למעשה.

יח. אע"פ שכתובת אלמנה דרבנן מ"מ עיקר כתובה דאורייתא.

יט. ואם קיבל עליו אחריות אם יאבדו או יזלו מותר.

כ. אע"פ שחשש רבי יוסי שלא לייחד מטלטלין לכתובה שמה יפחתו, כאן שידעה ומחלה מותר.

כא. אבל נתקדשה קודם שבגרה נותנים לה י"ב חודש משעת תביעה, ואף אם בגרה בנתיים.

כב. ואף שדרך האכסנאי להשקות לבני הבית כדי למצוא חן בעיניהם אין חוששים שיאכילם תרומה. וכ"ש שאין לחשוש בישראל הנשכר בבית כהן, שכיון שפרנסתו על הכהן מדקדק הכהן היטב מה הוא נותן לו.

כג. ותוספות חולקים שבדמאי אין רוב העבדים גנבי נפשות, אלא הכוונה למשחק בקוביא.

כד. לרבי אליהו בדעת רש"י דווקא אם כבר נתן מעותיו ולא בדק, אבל קודם נתינת מעות ודאי הוא מקח טעות. לר"ת: ודאי הוא מקח טעות, אלא הכוונה שיש להם קול ולא שכח שימצא כזה מום, ולכן אין לאסרו באכילת תרומה משום כך.

כה. לר"ת אם כבר הגיע זמן בחיי הבעל אוכלת גם אחר מיתה מכח זיקת היבם, והדרשה 'לא קנין אחיו' היא אסמכתא, ולא אסרו אלא כשלא אכלה עדיין בחיי הבעל.

הרבה כדי שתוכל למכור בזול ולקנות מחצה חולין בלא טורח.
היבם אינו מאכיל שומרת יבם בתרומה, שנאמר 'קנין כספו', והיא קנין אחיו, אבל אחר שכנסה הרי היא כאשתו.

ב"ד של אחריהם שאמרו שאין האשה אוכלת בתרומה אף שהגיע הזמן, עד שתכנס לחופה, לעולא - סברו שארוסה אינה אוכלת בתרומה משום שמה תשקה לאביה ואחיה, והם חששו שמה ימצא מום, ולכן אף בהגיע הזמן אסרו. לרב שמואל בר יהודה - משנה ראשונה סברה שארוסה אינה אוכלת שמה ימצא מום ויתבטל המקח, אבל משהגיע זמן בודקה על ידי קרוביו מבחוץ ואין חשש, וב"ד של אחריהם סברו שבדיקת חוץ אינה בדיקה, עד שמתייחד עמה ובודקה בעצמו.

דף נ"ח ע"ב

אשה האומרת לבעלה איני ניזונת ואיני עושה - לרב הונא בשם רב שומעים לה, שיעקר תקנת חכמים שמעשה ידיה לבעלה הוא לטובתה, שיוזן את אשתו, ותמורת המזונות תיקנו שמעשה ידיה שלו שלא תהא לו עליה איבה, ולכן יכולה לומר שאינה רוצה בתקנת חכמים. לריש לקיש - אין שומעים לה, שיעקר התקנה הוא שמעשה ידיה לבעלה, ויכול לכופה לכך.

עשה עמי ואיני נזך - נחלקו אם האדון יכול לומר כך לעבדו הכנעני, אבל לכו"ע אינו יכול לומר כן לעבדו העברי, שנאמר 'כי טוב לו עמך', וכל שכן שאינו יכול לומר כן לאשתו.

המקדיש מעשה ידי אשתו - לרבי יוחנן הסנדלר הרי הן חולין, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. לרבי מאיר - הרי זה הקדש, א. שסובר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ב. לריש לקיש הסובר שיכול לכופה למעשה ידיה, אפילו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, כיון שסובר רבי מאיר שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, נעשה כאומר לה יקדשו ידיך למי שבראם, והידיים הם בעולם.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר, אשתחרר, תשתחררי, שימות בעליך, שתמות אחותך, שיחלוץ לך יבמך - לרבי מאיר מקודשת, שסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.¹²

יום חמישי - י"ג ניסן תשע"ה

דף נ"ט ע"א

תקנת מזונות ומעה כסף לצרכיה - לרב ושמואל תקנו מזונות השכיחים תחת מעשה ידיה השכיחים, ומעה כסף תחת מותר מעשה ידיה, לרב אדא בר אבהה תקנו מזונות תחת מותר, ומעה כסף הקצוב תחת מעשה ידיה הקצובים, שחייבת לעשות לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל.

מה ששינוי במשנה שהמותר הוא הקדש - לרב ושמואל היינו לאחר מיתה, ולרב אדא בר אבהה מחיים, ונחלקו באופן שמעלה לה מזונות ולא מעה כסף, שלרב ושמואל שהמותר הוא תחת מעה כסף לכן אין המותר שלו, ולרב אדא בר אבהה שהמותר הוא תחת מזונות זכאי הוא במותר כשעודה בחיים.

אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה יהיה קונם לפיך: לת"ק - אינו צריך להפר, לפי שמשועבדת לו.¹³ לרבי עקיבא - יפר, שמה תעדיף יותר ממה שפסקו חכמים ויחול עליו הנדר.¹⁴ לרבי יוחנן בן נורי - יפר שמה יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו.¹⁵

שמואל פסק כרבי יוחנן הסנדלר שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ומאידך פסק כרבי יוחנן בן נורי שחל נדרה דקונם שאני עושה לפיך אחר שיגרשנה

לרב יוסף - שאני קונם מהקדש, שהרי יכול לאסור פירות חבירו עליו

אף שאין מקדיש דבר שאינו שלו, לכן יכול גם לאסור דבר שאינו בעולם בקונם. והקשה אביי - שם אחד מהם ברשותו, אבל כאן דומה לאסור פירות חבירו על חבירו, שמעשה ידיה אינן שלה ועדיין לא נתגרשה.

לרב הונא בריה דרב יהושע - מדובר באומרת יקדשו ידי לעושיהם לכשאתגרש, שהידיים הן בעולם, ודומה לאומר שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדש. והקשה רבי ירמיה - שם בידו להקדישה עכשיו, וכאן דומה לאומר שדה שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדש.

לרב פפא - כיון שגופה בידה דומה לאומר שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש.¹⁶

לרב שישא בריה דרב אידי - אינו דומה למשכון סתם שבידו לפדותה, אלא דומה לשדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדש, שקדושה.

לרב אשי - אינו דומה למשכון שבידו לפדותה אחר עשר שנים, אלא קונם דינו כקדושת הגוף שמפקיע שעבוד, ומה שלא חל הנדר בעודה תחתיו הוא משום שאלמו חכמים לשעבוד הבעל ועשאוהו כלוקח גמור ולא רק כשעבוד בעלמא.¹⁷

דף נ"ט ע"ב

אפותיקי שהקדישו קדושת הגוף, כגון שור ששעבדו והקדישו, ההקדש מפקיע מידי שעבוד (דווקא כשהקדישו קדושת הגוף, אבל קדושת בדק הבית אינה מפקיעה שעבוד), וכן חמץ ושחרור מפקיעים השעבוד.

מלאכות שהאשה עושה לבעלה: מכינה צורכי הטחינה בריחיים של מים או טוחנת בעצמה ברחיים של יד, אופה פת, מכבסת, מבשלת, מציעה לו המטה, עושה בצמר, לבית הלל גם מניקה את בנה, ולבית שמאי אינה חייבת להניק.

הכניסה לו שפחה אחת - אינה טוחנת, אופה, מכבסת. שתיים - גם אינה מבשלת ואינה מניקה בנה. שלש - גם אינה מציעה המטה ואינה עושה בצמר.¹⁸ ארבע - יושבת בקתדרא ואינה עושה כלום. לרבי אליעזר - אפילו הכניסה מאה שפחות כופה אותה לעשות בצמר, שהבטלה מביאה לידי זימה. לרשב"ג - אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה, שהבטלה מביאה לידי שעמום.

לרבי חייה אין אשה אלא ליופי ולבנים, ולתכשיטי אשה להתנאות בהן, ולא למלאכה.¹⁹

הרוצה שיעדן את אשתו - ילבישה כלי פשתן. הרוצה להלבין את בתו - יאכילה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפירקה.

נדרה שלא להניק בנה - לבית שמאי שאינה משועבדת לכך לא תניקהו, לבית הלל שמשועבדת אין חל הנדר וכופה ומניקהו. נתגרשה - אינו כופה אותה, אך אם היה התינוק מכירה ואינו רוצה לינק מאחרת נותן לה שכרה וכופה אותה להניקו מפני הסכנה.

יום שישי - י"ד ניסן תשע"ה

דף ס' ע"א

תינוק המכיר אמו חייבת להניקו אחר גירושיה - לרב היינו משלשה חדשים, לשמואל משלושים יום, לרבי יוחנן מחמישים יום, לרמי בר יחזקאל לדעת שמואל אין שיעור לדבר, אלא הדבר תלוי בבדיקה אם מכיר פניה כשיושבת בשורה עם נשים אחרות, וסומא אם מכירה ע"י ריח וטעם, לרב שימי בר אביי הלכה כרבי יוחנן.

יונק תינוק - לרבי אליעזר עד עשרים וארבעה חודש, לרבי יהושע אפילו ארבע וחמש שנים, פירש לאחר עשרים וארבע חודש משך ג' ימים אם חוזר לינק הרי זה כיונק שקץ, והלכה כרבי יהושע.

חלב ודם אדם - מותרים מדאורייתא, שנאמר 'אך זה לא תאכלו... את הגמל כי מעלה גרה הוא', הוא טמא ולא חלב ודם האדם²⁰ (ולגירסא

סיכומי התוספות

כו. אף שמודה רבי מאיר שאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם כאן נחשב שהוא בעולם אף שהוא עדיין גוי או עבד, משום שהגוף בעולם, או שמדובר באופן שעומדים להיות בעולם, כגון ששמע מרבו שישחררנו, ולאחר שימותו - מדובר בגנוסס, ולאחר שתחלוץ - מדובר באין דעת היבם לייבם. ז. שכיון שמעלה לה מזונות ומעה כסף הכל שלו.

כז. והיינו העדפה ע"י הדחק, שהרי סתם העדפה שלו כשמעלה לה מעה כסף, ולת"ק גם העדפה ע"י הדחק לבעל. וגם זה בכלל דברים שבינו לבינה שהבעל יכול להפר, שאינו יכול להזהר לקחת בצמצום את הראוי לו, או משום שגם חלקה משועבד לו שלוקחים בו קרקע והוא אוכל פירות, ומ"מ יכולה להדירו, שדווקא יעקר מעשה ידיה אלמו לשעבודו אך לא כשיש לו רק זכות פירות.

כח. אך אין לחשוש שתאמר 'איני ניזונת ואיני עושה', שלדעת רב שומעים לה, משום שאין זה שכיח שתאמר כן. ל. תוספות מצדדים שאפשר שיכול להקדיש גם בעודה ממושכנת, אלא הכוונה לקונם, שאינו יכול לאסרה כל זמן שממושכנת.

לא. וכן אלמו שעבוד של כל בעל חוב, שאל"כ יפקיע ממונו מבעל חובו ע"י קונם, אמנם כשאסרו על כל עולם כגון שהשתמש בו לתכריכים למת, שאין צריכים לחוש שיעשה כן, לא אלמו לשעבוד ונפקע.

לב. אך עושה מלאכות קטנות שבבית שלא הזכירו במשנה, וכן טורחת לפני האורחים.

לג. היינו שאינה טוחנת ואופה ומניקה את בנה וכיו"ב, שמלאכות אלו מכיושנות יופייה, אבל עושה בצמר, שבדאי אינו חולק על תקנת מעשה ידיה תחת מזונותיה.

לד. ובתורת כהנים מיעטו מפסוק זה בשר אדם, והכל מתמעט מאותו פסוק.

אחרת חלב נתמעט מ'הוא' ודם מ'זה', וחכמים אסרו חלב שלא פירש, אבל אם מונח בכלי מותר, ואסרו דם שפירש, ולכן דם שעל הככר גוררו, ושבין השיניים מוצצו.

המייילל מכאב לבו שרפואתו חלב עז - מותר לינק בשבת, אף שתולדת דש היא שמונתק החלב ממקום גידולו¹⁶, מפרק כלאחר יד הוא לפי שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב, ובמקום צער לא גזרו רבנן¹⁷.

צינור שעלו בו קשים ועשבים שסותמים ומעכבים קלוחו ומימיו דולפים לבית - ממעכם ברגלו בצנעה בשבת, שמתקן כלאחר יד הוא, ובמקום הפסד לא גזרו חכמים¹⁸.

דף ס' ע"ב

מיינתק שמת בעלה - לרבי מאיר ובית שמאי לא תתארס ולא תינשא עד עשרים וארבעה חודש ללידה. לרבי יהודה ובית הלל עד שמונה עשר חודש. לרשב"ג - כיון שהחלב נעקר רק אחר ג' חדשים לכן לסוברים כ"ד חודש מותרת להינשא אחר כ"א חודש, ולסוברים י"ח חודש מותרת אחר ט"ו חודש. לדעת כמה אמוראים הלכה כרבי יהודה ובית הלל, ורב ושמואל פסקו שצריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום הלידה וחוץ מיום האירוסין¹⁹.

אסור להורות במקום רבו אפילו בדבר הפשוט, כגון שביצה מותרת באכילה בכותח שיש בו חלב²⁰, לא משום חוצפה, אלא משום שאין לו סייעתא דשמיא להורות כהלכה²¹.

ג' חדשי הבחנה בין בעל ראשון לאחרון, באופן שהייתה רדופה להיות רוב ימיה בבית אביה, או שהיה לה כעס עם בעלה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין, הלך למדינת הים, זקן, חולה, או שהיא עקרה, זקנה, איילונית, קטנה, מפלת אחר מיתת בעלה, אינה ראויה לילד - לרבי מאיר צריכה להמתין ג' חדשים, שלא חילקו חכמים בגזירתם, לרבי יוסי מותרת להתארס (וי"ג אף להנשא) מיד, והלכה כרבי מאיר בגזירותיו.

נתנה בנה למינתק, גמלתו, מת - לתנא דברייתא מותרת להנשא מיד, לרב נחמן אסורה (אמנם לבני ריש גלותא התיר כשנתנו למינתק, שבודאי לא תחזור בה המינתק מחמת יראת בני ריש גלותא), וכן סובר רב פפי על פי שיטת רבי מאיר לענין ג' חדשי הבחנה דלא פלוג. והלכה - מת מותרת, גמלתו אסורה (שגמלתו מחמת שרוצה להנשא), ולמר בר רב אשי גם במת אסורה, שמה תמית אותו, אך אין הלכה כן שרק שוטה עושה זאת.

נתנו לה בן להניק - לא תניק עמו בנה, ולא רק בנה שיש לחוש שבאמת אין לה מספיק לשניהם, אלא גם בן של חברתה לא, ואין אומרים שאילו אין לה לשניהם לא הייתה מניקה השני.

מיינתק שפסקו ליתן לה מזונות מועטים חייבת להוסיף ולאכול הרבה משלה כדי שיהא לה הרבה חלב ולא תמיתנו.

מיינתק לא תאכל דברים המפסיקים או עוכרים החלב, כגון כישות, חיזי (עשבים של זרע תבואה), דגים קטנים, אדמה, וי"א גם קרא, וחבוש, תמרים בקטנות, כותח, דגים מטוגנים בקמח וציר ושומן שלהן.

וולדות שמתעברת בהם בבית רחיים - נכפין, על הארץ - ארוכי צוואר, הדורכת על צואת חמורים (וי"ג דם חמורים) - בניה מרוטי שער (או בעלי גרב), אוכלת חרדל - בניה רעבתנים, אוכלת שחליים - עיני בניה מזלפים מים תמיד, רגילה לאכול דגים קטנים - עיניהם פורחות ונעות תמיד, אדמה - בניה מכווערים, שכר - בניה שחורים, אוכלת בשר ושותה יין - בניה בריאים, ביצים - עיני בניה גדולים, דגים - בניה בעלי חן, כרפס - בניה בעלי זיו, כוסבר - בניה בעלי בשר, אתרוגים - בניה ריחניים.

שבת קודש יו"ט פסח - ט"ו ניסן תשע"ה

דף ס"א ע"א

היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק - שומעים לה, שמצטערת.

הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק - אם אין דרך משפחה או משפחתו כן שומעים לה, שעולה עמו ואינה יורדת, והמקור: לרב הונא - 'והיא בעולת בעל' בעלייתו ולא בירידתו, לר' אלעזר - 'כי היא היתה אם כל חי' לחיים ניתנה ולא לצער.

הכניסה לו שפחה אחת אינה טוחנת אופה ומכבסת, אבל שאר הדברים מוטל עליה לעשות, ואינה יכול לומר הכנסתי אחרת במקומי, משום שהשפחה טורחת לעצמה ולבעל ולא עבור האשה. הכניסה שתיים אינה מבשלת ומניקה בנה, ושאר הדברים עושה משום שהשפחה השניה טורחת לעצמה ולאשה ולא לאורחים. שלש אינה מציעה המטה אך שאר הדברים עושה, משום שבמקום שיש הרבה בני בית יש יותר אורחים. ארבע יושבת בקתדרא, ואף שיש יותר אורחים כיון שיש הרבה שפחות הן עוזרות זו לזו.

הכניסה לו נדוניה רבה וראוי למביאה נדוניה כזו לקנות ממקצת הנדוניה שפחות, הרי זה כאילו הכניסה לו שפחות ופטורה מעשיית מלאכה, וכן אם צמצמה ממה שהוא חייב ליתן לה²².

הכניסה לו ארבע שפחות שיושבת בקתדרא ופטורה ממלאכה, השיאוה חכמים עצה טובה שתהא מוזגת לו הכוס ומצעת לו המיטה בדברים של חיבה שאין בהם טורח, ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו.

כל מלאכות שאשה עושה לבעלה גם בנדוניה היא עושה, חוץ מדברים של קירוב וחיבה, והיינו מזיגת הכוס, הצעת המטה בפניו, והרחצת פניו ורגליו.

אשת שמואל - בימי ליבונה²³ הניחה לפניו הכוס ביד שמאל, אשת אביי - על הקנקן, רבא - על הכר שמראשותיו, רב פפא - על הספסל²⁴.

בכל מאכל שזהים מלהאכיל השמש עד שיקומו הקרואים, חוץ מבשר שמן כל השנה, ויין ישן בתקופת תמוז - שמתאוה להם ומצטער, ולמסקנא אין מונעין מהשמש כל מאכל שיש בו ריח או קהיון שיניים, שמזיק את מי שאוכלים לפניו ואינו אוכל.

אליהו הנביא דיבר עם מי שנתן לשמש בתחילת הסעודה מכל המינים, ולא עם מי שנתן לו רק ממין אחד קודם הסעודה, ומשאר המינים נתן לו רק לאחר הסעודה.

דף ס"א ע"ב

אינו כופה אשתו לשרת אביו, וליתן תבן לפני בהמתו (סוסו וחמורו, וי"מ כל בהמותיו הזכרים) מפני רביעה, אבל כופה אותה ליתן לפני בקרו (שאר בהמות חוץ מסוס וחמור, ולי"מ כל בהמותיו הנקבות)²⁵.

לרבי יהודה אינו יכול לכופה לעשות בפשתן רומי, שמסריח הפה ומפשיט השפתיים כשרביט, וכן מדוייק במשנתנו ששינוי כופה לעשות בצמר, ומשמע שבפשתן לא.

לרבי אליעזר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר, שהבטלה מביאה לידי זימה, ולרשב"ג מביאה לידי שעמום, והחילוק ביניהם הוא אם משחקת בכלבים דקים ובשאר משחקים, שבאה לידי זימה ולא לידי שעמום, לרב מלכיו, וי"ג רב מלכיא הלכה כרבי אליעזר.

המדיר את אשתו מתשמיש המיטה, שאמר יאסר הנאת תשמישך עלי, לבית שמאי אם הדירה ב' שבתות תמיתין, ואם יותר יוציא ויתן כתובה, שלמדים דבר שהוא גרם לה מדבר שהוא גרם לה, דהיינו יולדת נקבה ששושה שבועיים, לבית הלל שבת אחת, שלמדים דבר השכיח (שכועס על אשתו) מדבר השכיח דהיינו נידה.

מחלוקת בית שמאי ובית הלל - לרב היינו רק אם מפרש כמה שבתות, אבל בסתם יוציא מיד ויתן כתובה, לשמואל גם בסתם נחלקו, שמה ימצא בתוך הזמן פתח חרטה לנדרו.

סיכומי התוספות

לה. היינו לרבי יהודה, אבל לדעת חכמים אין דישה אלא בגידולי קרקע, ובהמה אינה נחשבת גידולי קרקע לענין מלאכות שבת. לו. ואפילו כשיאין בו סכנה, שאילו יש בו סכנה גם מלאכה גמורה מותרת. ומה שאמרו בביריתא ביבמות שלא התירו משום צער אלא ביו"ט ולא בשבת, לר"ת: היינו בצער של רעב, וכאן מדובר בצער של חולי שהוא קרוב לסכנה. לר"י: מחלוקת הברייתות בזה.

זו. שאף שכל שאסרו משום מראית עין אסור אפילו בחדרי חדרים, היינו רק אם כשיראו יסברו שעובר אסור דאורייתא, משא"כ בה שאינו אלא אסור דרבנן כלאחר יד. לה. ומיינתק שנתגרשה: לרבינו שמשון הזקן מותרת להנשא, כיון שאינה משועבדת להניק, ור"ת אוסר.

טו. לא סתם ביצים, שהכל יודעים שמתורות בחלב, אלא בשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים, שאף שבנבילה אסורות, היינו מפני שאיסור נבילה הוא מדאורייתא אבל בשר עוף בחלב אסור רק מדרבנן, ואכן לדעת הסוברים שאסור מדאורייתא גם ביצים אלו אסורות בחלב. ולר"ת לכו"ע הביצים מותרות בחלב, שדווקא בנבילה החמירו שדבר איסור הוא, ולא בבשר בחלב שכל אחד מותר בפני עצמו.

מ. ולכן אפילו אם הרב מוחל על כבודו לא יורה.

מא. ויש גורסים 'שמצאה לו משלו' - שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי צרכו.

מב. היינו בזמנם שהיו רגילות לטבול אחר שבעה לתחילת הראיה, ושוב אינה אסורה אלא מדרבנן, אך בזמן הזה שאין רגילות בכך אין חילוק בין ימי ליבון לימי נדות.

מג. רש"י היה נוהר שלא ליתן מפתח מידו לידה, אך מכאן אין ראיה, שאפשר שדווקא דברים של חיבה אסור.

מד. ולגירסת תוספות בין לפני בהמתו ובין לפני בקרו אינה חייבת.

המדיר אשתו מלהנות לו - עד ל' יום יעמיד פרנס שיזונה, יותר מכאן יוציא ויתן כתובה. לרב היינו כשפירש ל' יום, אבל בסתם יוציא מיד ויתן כתובה, לשמואל גם בסתם ימתין. והוצרכו לחלוק גם בזה אף שכבר נחלקו במדיר מתשמיש, דהוה אמינא שבזה מודה רב משום שאפשר לזונה ע"י פרנס, והוה אמינא שבתשמיש שאי אפשר בפרנס מודה שמואל.

התלמידים יוצאים ללמוד תורה שלא ברשות שלושים יום, והפועלים שבת אחת^מ. עונה האמורה בתורה - הטיילים בכל יום, הפועלים שתיים בשבת, החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלושים יום, הספנים אחת לששה חדשים.

יום ראשון - א' דחיה"מ פסח - ט"ז ניסן תשע"ה

דף ס"ב ע"א

מן הדין התלמידים יוצאים ללמוד ברשות נשותיהם כמה שרוצים, אך מצד דרך ארץ שלא ישא עליו חטא, אפילו אם יכול לפתותה שתתן לו רשות לא יצא אלא - לרב חודש יצא וחודש בביתו, שכן היו עובדים את המלך דוד, ולרב יוחנן יוצא לחודש ושני חדשים בביתו, שכן היה כשבנו בית המקדש^מ. לרב בבית המקדש היה אפשר ע"י אחרים, ולרבי יוחנן בעבודת בית המלך נהנית גם היא, שיש לה מזונות מרווחים ותכשיטים.

אנחה שוברת - לרב חצי גופו של אדם, שנאמר 'אתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות תאנח', ומתנים הם באמצע הגוף, לרבי יוחנן שוברת כל גופו, כנאמר בחורבן בית המקדש. לרב שמועת בית המקדש קשה מאוד, לרבי יוחנן הפסוק שהביא רב היינו שמתחיל ממתנים.

שמועה דבית המקדש אחר שהורגלנו בה אפילו חצי הגוף אינה שוברת. 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא' - נאמר לבעלי אומנות, שוא לכם משכימי למלאכת הרשות, אוכלי לחמם בעצב, כן יתן הקב"ה למי שמגדד לכבודו למצותו, והיינו נשות תלמידי חכמים שמגדדות שינה מעיניהם בעוה"ז שממתינות לבעליהן שבבית רבם, ובאות לחיי העוה"ב.

הטיילין בכל יום, לרבא - היינו התלמידים שהרב מצוי להם בעירם ולנים בביתם. לאביי - כגון רב שמואל בר שילת שהיה מלמד תינוקות ומתפרנס מהן, ואין שליח המלך שואל ממנו עבודת המלך שאינו עשיר בעיניהם. לרבי - כגון בני ארץ ישראל שהם מעונגים במאכל ומשתה, ולכך הם בריאים ובעלי כח לתשמיש.

ר' אבהו היה נסמך על שני עבדיו, ואעפ"כ כשנפחת המרחץ מתחתיו העלה העבדים ביד אחת ובשניה טיפס ועלה בעמוד, וכן רבי יוחנן היה עולה בסולם וסמך עצמו על ר' אמי ור' אסי, וכשנפחת הסולם העלה עצמו והם עמו, ושאלוהו אם בעל כח הוא מדוע צריך שיסמכוהו, והשיב ששומר כוחותיו לעת זקנה.

הפועלים שתיים בשבת היינו אם עושים מלאכה בעירם, אבל אם עושים מלאכה בעיר אחרת פעם אחת בשבת^מ.

דף ס"ב ע"ב

מה ששינוי שהמדיר אשתו מתשמיש המיטה לבית הלל יותר משבת אחת יוציא ויתן כתובה, היינו אפילו בספנים שעונתם אחת לששה חדשים, שאין דומה מי שיש לו פת בסלו - שדעתה נחה שמא יבא בעלה בתוך הזמן, לזו שהדירה שאין פת בסלו.

חמר אינו יכול להעשות גמל לאחר נישואין שלא ברשות, שרוצה אשה בקב ותיפלות מעשר קבין ופרישות.

לרבי אליעזר התלמידים יוצאים שלא ברשות רק לשלושים יום, ולחכמים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות ב' וג' שנים, והלכה כרבי אליעזר.

רב רחומי היה שכיח לפני רבא, והיה רגיל לבא לביתו כל ערב יוה"כ (משום שסמך על שיטת חכמים), שנה אחת נמשך בלימודו והיתה אשתו מצפה

לו וחלשה דעתה, וירדה דמעה מעיניה, ונפחת חלל תחתיו ונפל ומת. עונת תלמידי חכמים - מערב שבת לערב שבת.

'אשר פריו יתן בעתו' - זה המשמש מטנו מערב שבת לערב שבת.

יהודה בן ר' חייא חתנו של רבי ינאי היה חוזר מבית המדרש כל ערב שבת, וכשחזר היו רואים עמוד של אש לפניו, פעם אחת נמשך בלימודו, וכשלא ראו עמוד האש אמר רבי ינאי לנהוג מנהג אבילות, שאילו היה קיים לא היה מבטל עונתו, והיתה כשגגה היוצאת מלפני השליט, ומת.

בת רבי חייא מתה לפני נשואיה עם בנו של רבי, אמר רבי שמא ח"ו יש פסול שלא היו מהוגנים להיות זוג, מפני שרבי בא משפטיה בן דוד, ורבי חייא בא משמעתי אחי דוד, ולא הייתה בת מלכים. השתדכה עם בת ר' יוסי בן זימרא, על דעת ללמוד שנים עשר שנה לפני הנשואין, כשהעבירו הכלה לפני החתן, אמר החתן שילך ללמוד שש שנים, שוב העבירוהו ואמר שיכנסנה ואח"כ ילך ללמוד, והתבייש מאביו, אמר לו אביו דעת קונך יש בך, שבתחילה נאמר 'תביאמו ותטעמו' - יבואו לארץ ישראל ואח"כ יבנו לו מקדש, ולבסוף נאמר 'ועשו לי מקדש' כשעוד היו במדבר. הלך ללמוד י"ב שנה, עד שחזר נתעקרה, אמר רבי שאם יגרשה יאמרו ענייה זו לשוא המתינה, ואם ישא אחרת יאמרו זו אשתו וזו זונתו, התפלל עליה ונרפאה.

רבי חנניה בן חכניאי הלך ללמוד בסוף ימי חופתו של רשב"י בלא להמתין לו, כשחזר אחר י"ב שנה נשתנו רחובות העיר ולא ידע הדרך לביתו, ישב על שפת הנהר עד ששמע שקראו לנערה 'בת חכניאי', הלך אחריה עד לביתו, כשראתה אותו אשתו פרחה רוחה, אמר: רבש"ע ענייה זו זה שכרה, התפלל עליה וחייתה.

רבי חמא בר ביסא חזר מבית המדרש אחרי י"ב שנה, ואמר שלא יעשה כמו בן חכניאי אלא בא קודם לבית המדרש ושלח להודיע בביתו שעומד לבא, בא לפניו ר' אושעיא בנו וראה שלימודו מחודד, אמר: אילו נשאתי פה היה לי זרע כמוהו, וכנס לביתו ונכנס בנו אחריו, קם לפניו רבי חמא, אמרה לו אשתו וכי יש אב העומד לפני בנו, קרא עליו רמי בר חמא את הפסוק 'החוט המשולש לא במהרה ינתק' זה ר' אושעיא ב"ר חמא בר ביסא^מ.

יום שני - ב' דחיה"מ פסח - י"ז ניסן תשע"ה

דף ס"ג ע"א

רבי עקיבא היה רועה של כלבא שבוע, ראתה בתו שהוא צנוע וטוב^מ, נתקדשה לו בתנאי שילך לשיבה, הוציאה אביה מביתו והדירה מנכסיו, אחר י"ב שנה חזר עם י"ב אלף תלמידים, שמע שאשתו אומרת אם ישמע לי ילמד עוד י"ב שנה, יצא וחזר אחר י"ב שנה עם כ"ד אלף תלמידים, יצאה אשתו לנגדו אמרו לה השכנות שתשאל בגדים להתכסות בהם, ענתה להן יודע צדיק נפש בהמתו, נפלה לפניו ונשקה לרגליו, ואמר רבי עקיבא שלא ידחפוה ששלי ושלכם שלה הוא. שאל את חותנתו אם נדר על דעת שיהא חתנו גברא רבה, וענה שאפילו אם ידע רק פרק אחד או הלכה אחת, אמר לו אני הוא, נפל על פניו ונשק לרגליו, ונתן לו חצי ממונו^מ.

בת רבי עקיבא עשתה לבן עזאי כמו שעשתה אמה^מ, כנאמר העולם רחל הולכת אחר רחל.

רבא שלח את רבי יוסף בנו ללמוד שש שנים אצל רב יוסף, אחר ג' שנים חזר בערב יוה"כ לראות בני ביתו, יצא רבא לקראתו עם כלי זיין ואמר לו זונתך נזכרת, וי"א שאמר לו יונתך נזכרת, ונטרפו שניהם במריבה ולא אכלו סעודת המפסקת.

המורדת על בעלה - לת"ק פוחתים מכתובתה שבעה דינרים בכל שבוע, וממתנינים ומחזרים עליה שתחזור בה, לרבי יהודה - ז' טרפעיקיין לשבוע. ופוחתים עד כנגד כתובתה, ואח"כ נותן לה גט ויוצאת בלא כתובה, לרבי יוסי לעולם פוחת והולך שמא תיפול לה ירושה ממקום אחר. חזרו ונמנו רבותינו שמכריזים עליה ד' שבתות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וב"ד שולחים לה קודם הכרזה ואחר ההכרזה: הוי יודעת שאפילו כתובתך

סיכומי התוספות

מא. ואף במקום שמנהגם ללמוד ולעשות מלאכה בעירם, יכולים לשנות ממנהגם, אף שעונת ת"ח אחת בשבת והפועלים שתיים בשבת, וכשיצאו יפחתו מכך.
מז. ומה שיצאו רבי עקיבא ועוד אחרים לזמן רב יותר, היינו משום שבלא פיתוי היו שמחות נשותיהן שהולכים ללמוד תורה ולהיות תלמידי חכמים, ואדרבה, על דעת כן נשאום. ולר"י: כל שיעורים אלו נאמרו בפועלים שיוצאים למלאכתם, אבל לא בתלמידי חכמים ללמוד, שהרי הם יוצאים אפילו בלא רשות לחודש וחוזרים ליום אחד.
מז. א. עושים מלאכה בעירם - שתיים בשבת. בעיר אחרת וחוזרים בכל יום לביתם - אחת בשבת, שיש להם טורח הדרך. ג. אינם חוזרים בכל יום, לר"י - אחת בשבת. לר"י ב"ר ברוך - יכולים לשהות שבוע שלם, ולחזור ולפקוד ביום שמיני.
מז. לפי ששילשתם ראו זה את זה, ועל כך נאמר שלא תנתק התורה מזרעו לעולם, כמו שאמרו: כיון שאדם לומד הוא ובנו ובן בנו, מכאן ואילך תורה חוזרת על אכסניא שלה.
מט. ואף שהיה אומר 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור', לא מפני שהיה שונא ת"ח, אלא משום שסבר שמתגאים על עמי הארץ מפני תורתן ושונאים אותם, וגם שלא היו מניחים אותם ליגע בהם, שגזרו טומאה על בגדי ע"ה, אך היה רבי עקיבא שומר מצוות.
נ. ולא נחשב ל'נולד' שאין פוחתים בו - שהדרך הוא שהולך ללמוד נעשה גברא רבה, או שפירש כלבא שבוע שנודר על דעת אם לא יהיה תלמיד חכם.
נא. רק נתאסרה לו ולא נשאה, שהרי בן עזאי לא נשא אשה מעולם.

מאה מנה הפסדת, ואם עמדה במרדה מפסידה הכל. לרב נחמן בר רב חסדא בשם רבי יוסי בר חנינא הלכה כרבותינו, ולרבא הלכה כר"ק, ונחלקו בדעת רב ששת (וראה ס"ד. מסקנת הסוגיא).

המורד על אשתו - מוסיפים על כתובתה ג' דינרים לכל שבוע, לרבי יהודה ג' טרפעיין.

מורדת - לרב הונא היינו רק מתשמיש²², לרבי יוסי בר חנינא גם ממלאכה²³, וגם בבעל שייך מרידה ממלאכה שמושעבד למזונותיה²⁴, ובתוך הזמן שמחזירים עליו שיחזור בו מוסיפים על כתובתה.

דין מורדת הוא בין בנשואה ובין בארוסה שאומרת לא אנשא, וכן שומרת יבם, ואפילו חולה (לענין תשמיש) ונידה, שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו.

דף ס"ג ע"ב

מורדת שכופין אותה ע"י שפוחתים כתובתה, היינו כשאומרת שחפצה בו אלא שרוצה לצערו, אבל אם אומרת שהוא מאוס עליה - לאמימר אין כופין אותה, אלא נותן לה מיד גט ויוצאת בלא כתובה²⁵, למר זוטרא גם בזה כופין²⁶.

בגדים שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום בכתובתה והם קיימים - ספק אם הפסידה אותן, ואם תפסה אין מוציאים מידה.

יום שלישי - ג' דחיה"מ פסח - י"ח ניסן תשע"ה

דף ס"ד ע"א

מורדת משהים אותה שנים עשר חודש אולי תחזור בה, ולא יותר, ובאותן החדשים אין לה מזונות.

שומרת יבם שמורדת מלהתייבם, למשנה ראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה, ומצות יבום קודמת למצות חליצה - כותבים עליה אגרת מרד בין תבע ליבום בין תבע לחליצה, ולמשנה אחרונה שאין מתכוין לשם מצוה, ומצות חליצה קודמת - אין כותבין עליה אגרת מרד אלא אם תבע לחלוץ²⁷.

תבעה היא והוא מורד, בין שהיא ארוסה בין שהיא שומרת יבם - אין כותבים אגרת מרד להוסיף על כתובתה, שהיא אינה מצווה על פריה ורביה, אך אם באה מחמת טענה שרוצה שיהא לה בן שיחזיק בידה לזקנותה כותבים.

טרפעיין הוא סלע מדינה שהוא חצי זוז צורי שהוא ג' מעות.

כשהיא מורדת פוחתים מכתובתה לת"ק ז' דינרין לשבוע, דינר לכל יום כולל שבת, ולרבי יהודה ז' טרפעיין לשבוע טרפעיין לכל יום, וכשהוא מורד מוסיפים חצי דינר ולרבי יהודה טרפעיין לכל יום חוץ משבת - כיון שמוסיפים לה נראה כשכר שבת²⁸.

דף ס"ד ע"ב

מורדת פוחתים מכתובתה יותר ממה שמוסיפים על כתובתה כשהוא מורד - שצערן מרובה, או משום שקישויו ניכר ומתגנה.

הזן אשתו ע"י שלישי - אם הוא עני לא יפחות לה כל שבוע משני קב חיטים או ד' קב שעורים, לרבי יוסי רק רבי ישמעאל פסק שעורים כפליים מחיטים, מפני שהיה סמוך לאדום ושעורים אדומיות רעות הן, חצי קב קיטנית, חצי לוג שמן, קב תאנים יבשים או מנה תאנים דרוסות בעיגול הנמכרות במשקל, ואם אין לו - פוסק פירות כנגדן ממקום אחר. ונותן לה מיטה מפץ מחצלת, כיפה לראשה, חגור למתניה, ומנעלים חדשים בכל א' מג' רגלים, בגדים בשווי חמשים זוז משנה לשנה בימות הגשמים, ומתכסה בבלאותיהם בימות החמה, והשחקים שלה אף כשיקנה לה חדשים, מעה כסף כל שבוע לצרכיה, ואוכלת עמו בכל ליל

שבת, ואם אינו נותן מעה כסף מותר מעשה ידיה שלה.

האשה חייבת לעשות לבעלה משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל, או כפליים מערב, שהשתי קשה לטוותן כפליים משל ערב. הייתה מניקה פוחתים לה ממעשה ידיה, ומוסיפים לה על מזונותיה, ואם הוא מכובד הכל לפי כבודו.

שיעור עירוב תחומין מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, לרבי מאיר - מזונו לחול ולא לשבת, לרבי יהודה - לשבת ולא לחול, ושניהם מתכוונים להקל. לרבי יוחנן בן ברוקא שיעורו קבוע והוא ככר הלקוח מן החנוני בפונדיון הלקוח ארבע סאים חיטים בסלע (וכשנותן החנוני העצים מוכר הפת בכפליים, וכשמקבל העצים ממוכר החיטים מוכר הפת בשליש נוסף). לרבי שמעון - שתי ידות של ככר כשיש בקב ג' ככרות, חציה של ככר הוא שיעור לבית המנוגע אם שהה שם כדי אכילה זו נטמא הוא ובגדיו, חצי חציה הוא השיעור לפסול את הגוייה אם אכל אוכלים טמאים כשיעור זה, וחצי חציה לקבל טומאת אוכלין.

מה ששינו שנותנים לאשה שני קב חיטים לשבוע - או כרבי יוחנן בן ברוקא וכשנותן החנוני העצים שאז שני קב חיטים הם מזון לשש עשרה סעודות, והיינו שתי סעודות לכל יום, וג' סעודות לשבת, וסעודה הנוספת - לרבי חידקא בשבת צריך ארבע סעודות, ולחכמים מוסיפים לה סעודה אחת לצורך האורחים. או כרבי שמעון, שלשיטתו יש בשני קב מזון שמונה עשרה סעודות, ולחכמים נתנו לה ג' סעודות לצורך האורחים, ולרבי חידקא ב' סעודות.

יום רביעי - ד' דחיה"מ פסח - י"ט ניסן תשע"ה

דף ס"ה ע"א

אין פוסקים יין לאשה שלא בפני בעלה, שמרגילה לתאות תשמיש, ואם רגילה בפני בעלה בשתי כוסות נותנין לה כוס אחד שלא בפניו, ואם היא רגילה בפניו בכוס אחד אין נותנים לה כל עיקר, ולא יבעית אימא - רגילה נותנים לה להטעים התבשילים. ואם היא מניקה מוסיפים לה יין, שהיין יפה לחלב.

כוס אחד של יין - יפה לאשה, שנים - ניוול, שלשה - גורם שתובעת בפה, ארבעה - אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת.

בעלה עמה אין למנוע ממנה יין, אבל כשהוא אכסנאי יש למנוע, שאכסנאי אסור בתשמיש המטה.

במקום שאין רגילין לעשות שטיח עור למיטה אלא סירוגי חבלים - נותנים לה מפץ רך ומחצלת, כפי ששינו במשנה.

כר וכסת - אם הוא דרך משפחה נותנים לה, ואם הוא דרך משפחתו ולא משפחתה - לת"ק אין נותנים לה, שיכול הבעל לומר כאשר אבוא אביא אתי וכשאחזור אחזירנו. לרבי נתן נותנים לה, שיכולה לטעון שלפעמים יחזור בלעדיהם ויקח את שלה לעצמו²⁹ (את המפץ שלה³⁰, או כר וכסת שתקנה מכספה).

מה ששינו במשנה שנותן לה נעליים בכל מועד היינו במקום הרים שצריכים ג' זוגי נעלים לשנה, וכיון שבין כך צריך ליתנם יתנם במועד כדי שיהא לה שמחה מהם.

דף ס"ה ע"ב

נותנים לה בגדים בשווי חמשים זוז מדינה, שהן שמינית זוז צורי, שהרי שינו ששיעור זה בעני, ועני אין לו ג' זוז צורי.

מותר מזונות - לבעל, מותר בלאות - לאשה להתכסות בהן בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה בימי טהרתה אם תלבש בגדים שלבשה

סיכומי התוספות

ג. אבל ממלאכה - אינה נחשבת מורדת, שסובר רב הונא שיכולה אשה לומר איני ניוזנת ואיני עושה, ומסתפקים תוספות האם עדיין חייבת במלאכות שהאשה עושה לבעלה משום חיבה, ואעפ"כ אינה נקראת מורדת משום זה, ונוטים לומר שפטורה גם מהם.
ג. שסובר כריש לקיש שאינה יכולה לומר איני ניוזנת ואיני עושה, ואף שיכול לכופה לעשות מלאכה נקראת מורדת, כיון שאינה עושה אלא ע"י כפייה, ואין אדם דר עם נחש בכפייה אחת.
ד. רבינו אליהו מוכיח מכאן שהבעל חייב להשכיר עצמו ולעשות מלאכה כדי לזון אשתו, וכן הוכיח מהנכתב בכתובה 'אנא אפלא'. ותוספות דחו ראיותיו.
ה. י"א שכופין אותו להוציא כיון שמאוס עליה, אך שאר הראשונים נחלקו שאין כופין אותו.
ו. ר"ת מפרש: אמרה מאוס עלי ואיני רוצה לא אותו ולא כתובתו - לאמימר אין כופין אותה שתחזור בה שמחילתה בטעות, ולפיכך לא יגרשנה בעלה שאינו רוצה ליתן כתובה, אלא אומרים שמחילה גמורה היא, ומתוך כך יגרשה כיון שפטור מכתובתה, ולמר זוטרא כופין - והכפייה נעשית ע"י שאומרים שזו מחילה בטעות, ומתוך כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה, שלא יגרשה בעלה כיון שחייב בכתובתה.
ז. ולרש"י גם למשנה אחרונה כששניהם רוצים ביבום אין כופין אותו לחלוץ, ואם הוא רוצה והיא אינה רוצה ואומרת דברים ניכרים - מטעין אותו שיחלוץ, ואם אי אפשר להטעותו כופים אותו לחלוץ, ולר"י אין כופין לחלוץ. ולר"ת: גם בשניהם רוצים ביבום, כופים אותם בדברים להרחיקם מיבום כשאין ברור לנו שמתכוונים לשם מצוה. אך אי אפשר לכפותו לחלוץ אם רוצה לייבם, ורק אם אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ כופין אותו.
ח. ואף ששכר שבת בהבלעה מותר, כאן אין זו הבלעה כיון שאין מוסיפים לכל השבוע ביחד, שאם מתפייס באמצע השבוע מוסיפים רק עבור הימים שמרד.
ט. ולר"ב"ם: טענתה היא שרוצה לעלות למעלתו, ולשכר על כר אף כשלו עצמו אין כעת.
ס. ואין מועיל שיקנה לה שני מפצים, ואז אף אם לא יביא את שלו יטול אחד, שמא מתוך שהוא מעונג שרגיל לשכב על כר וכסת, יטול שני המפצים.

בימי נדתה. אלמנה הניזונת מנכסי יתומים עליהם מוטל ליתן לה בגדים בשווי חמשים זוז, ומותר בלאותיה ליורשים.
מה ששינוי שאוכלת עם בעלה ליל שבת - לרב נחמן אוכלת ממש, לרב אשי תשמיש^ט.

הדרן עלך פרק אף על פי

פרק שישי - מציאת האשה

מציאת האשה - לתנא דמתניתין שייך לבעלה, ולרבי עקיבא לעצמה. מעשה ידיה לבעלה, אם נפלה לה ירושה - הבעל אוכל פירות בחייה והקרן שלה (ואם מתה בחייו יורש אותה). בושת ופגם - לת"ק שלה, לרבי יהודה - בזמן שהחבלה בסתר ב' חלקים שלה וא' שלו, בגלוי ב' חלקים שלו וא' שלה, חלק שלו ינתן מיד, שלה ילקח בהן קרקע ויאכל הבעל פירות.

יום חמישי - ה' דחזה"מ פסח - כ' ניסן תשע"ה

דף ס"ז ע"א

אם עשתה מלאכה יותר ממה שפסקו לה חכמים, שלא ע"י הדחק - של בעלה, ע"י הדחק - לת"ק לבעלה, לרבי עקיבא לעצמה, וספק בעשתה כמה מלאכות בבת אחת אם נחשב כע"י הדחק (רב פפא הסתפק בשתיים, רבינא הסתפק בג' או ד').

חיוב בושת הוא רק אם בייש גופו, כגון רקק והגיע בו הרוק, פרע ראש האשה, העביר טליתו ממנו - נותן לו ד' מאות זוז, אבל הגיע הרוק בבגדו פטור, וכן אם בייש עני בן טובים פטור מליתן בושת לכל בני המשפחה אף שיש להם זילותא^ט, אבל בייש אשה נותנים הבושת לבעל, שאשתו כגופו.

הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו ונפלה לפני יבם, יכול לומר: לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך לא, ואפילו אם הראשון עם הארץ והשני תלמיד חכם.

פסקה להכניס לו מעות - כותב בכתובה שקיבל ממנה שליש יותר ממה שהכניסה, לפי שמשתכר בהם בעסקא להתעסק בהן תמיד, בין שהכניסה לו כספים הרבה אע"פ שהיציאה והאחריות הם רבים, ובין אם הכניסה מעט אע"פ שאינו מרויח בהם הרבה.

פסקה להכניס לו בגדים וכלים שמשמשים בהם, ושמום במעות - כותב בכתובה פחות חומש משויים, משום שפוחתים והולכים, או משום שהדרך ששמים חומש יותר משויין לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה. בין שהכניסה לו שומא רבה שדרך השמאים להעלות על שויה, ובין בשומא מעט ששמים אותה יותר כדי שלא תתבזה בעיני האורחים.

הכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והוא שוה מנה בשוק לכל אדם, אינו יכול לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי עלי לכתוב פחות חומש משוייו, שלא אמרו כן אלא כששמו ביותר משוייו האמיתיים^ט.

דף ס"ז ע"ב

בירושלים החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקנות מהן בשמים לכל מנה שהיא מכניסה לו^ט, וספק בגמרא אם היינו כנגד המנה שהם שמו או כפי כמה שהוא מקבל וכותב בכתובה, ואם היינו פעם אחת או בכל יום, ואם כל יום אם הכוונה רק שבת ראשונה או כל שבת ושבת, ואם רק לחודש ראשון או כל חודש, ואם רק שנה ראשונה או כל שנה ושנה^ט. לרשב"ג הכל כמנהג המדינה.

בתו של נקדימון בן גוריון הכניסה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה, פסקו לה חכמים ארבע מאות זהובים לקופה של בשמים לצורך יום אחד^ט, אמרה להם כך תפסקו לבנותיכם, וענו אחריה אמן^ט. רבן יוחנן בן זכאי ראה את בתו של נקדימון בן גוריון מלקטת שעורים

מבין גללי בהמתן של ערביים, ואמרה שאביה איבד ממונו, שהרוצה למלוח ממונו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד או יעשה ממנו חסד, והגם שעשה צדקה שכשיצא מביתו לבית המדרש היו מציעים כלי מילת תחת רגליו והניחם לעניים - לכבודו עשה, או משום שלא נתן צדקה כפי כוחו. וכן חמיה איבד ממונו לפי שנתערב בממון אביה, ובכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהן ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפילה, ולא רק ביד אומה עצמה אלא ביד בהמתן.

יום שישי - שביעי של פסח - כ"א ניסן תשע"ה

דף ס"ז ע"א

רבי אלעזר ברבי צדוק ראה את בתו של נקדימון בן גוריון מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים, וקרא הפסוק 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וראי את גדיותיך' - גוויותיך, שאם לא תתני לב כנסת ישראל לשמור את התורה סופך לצאת ולרעות את גופך.

הכניסה לו חתיכות זהב^ט - שמין אותן בשויין ואין פוחתים חומש כשומת מטלטלין ולא מוסיפין שליש ככספים, ולפי האיבעית אימא היינו רק חתיכות גדולות של זהב אבל בדקות שנופלים מהן חתיכות כשמשממש בהם דינם כמטלטלין, וי"א דהיינו דוקא בדק מן הדק. הכניסה לו דינרי זהב היוצאים רק ע"י הדחק - לת"ק ככספים, ולרשב"ג דינם כחתיכות זהב ששמין אותן בשויין.

בשמים של אנטוכיא, גמלים של ערביא, בגדים של בי מכסי, שקים של רודיא, חבלים של קמחוניא - הואיל והם עיקר סחורתם הרי הם ככספים להוסיף שליש בשומת הכתובה^ט.

רבא סבר בתחילה שארנקים מלאי מעות של מחוזא גובים כתובה מהם, שעיקר סמיכות דעת הנשים עליהם, ואינם כשאר מטלטלים של יתומים שאין משועבדים לבעל חוב^ט. אבל כשראה שמיד כשמוצאות קרקע קונות אותה במעות, נמצא שעיקר סמיכות דעתן על קרקע, חזר בו.

המשיא את בתו סתם לא יפחות לה לנדוניה מחמישים זוז מזווי מדינה, וכן גבאי צדקה המשיאים יתומה לא יפחות לה מכר, ואם יש בכיס של צדקה יותר - מפרנסים אותה לפי כבודה. פסק אביה להכניסה ערומה - יכסנה בעלה בעודה בבית אביה.

יתום ויתומה שבאו ליזון מן הצדקה - היתומה קודמת ליתום, שדרכו של איש לחזור על הפתחים משא"כ האשה, וכן לענין נישואין נישואי היתומה קודמים, שבושתה מרובה משל איש.

דף ס"ז ע"ב

יתום שבא לישא - שוכרים לו בית, ומציעים לו מטה וכל כלי תשמישו עמו, ואח"כ משיאים לו אשה, שנאמר 'די מחסורו אשר יחסר לו' - די מחסורו זה בית, 'אשר יחסר' זה מיטה ושולחן, 'לו' זו אשה.

די מחסורו - מצווים לפרנסו ולא להעשירו, 'אשר יחסר לו' - אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו, אם היה רגיל בכך.

הלל הזקן לקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, פעם אחת לא מצא עבד ורץ בעצמו ג' מילין.

אנשי גליל העליון לקחו לעני בן טובים ליטרא בשר של עופות בכל יום, אע"פ שדמיהם יקרים, מפני שהיה מעונג, וי"א שקנו בשר בקר בליטרא מעות, וי"א שקנו ליטרא בשר בקר, והחידוש הוא שהיה כפר קטן והיו שוחטים בהמה בשבילו בכל יום אף שלא היה למי למכור את השאר.

רבי נחמיה שאל לעני שהיה רגיל בבשר שמן ויין ישן אם רוצה לגלגל עמו בעדשים, וגלגל עמו ומת העני, ואמר רבי נחמיה לעצמו אוי לו לזה שהרגו נחמיה, משום שלא היה צריך להיות מבונק כל כך.

סיכומי התוספות

טא. ואפילו גמל וספן, הואיל ומשרה אותה ע"י שליש.

טב. שהם צריכים לשמרו מהמכים אותו.

טג. ורבינו חננאל פירש: מה ששינוי שכותב פחות חומש תלוי בלשונו, שאם אמרה שתכניס לו שום במנה ויכתוב לה מנה - צריך לכתוב לה מנה אף שמכניסה לו רק שומת מנה, ואינו יכול לנכות חומש. ורק כשאמרה שום במנה סתם - אם רוצה שיכתוב מנה צריכה להכניס חומש יותר. והסיפא של המשנה פירש רבינו חננאל: שכשהחתן מייחד לה כלים ושאר תשמישים כתוספת לכתובתה, כשכא לכתוב שוים בכתובה פוחת חומש משומתם, משום ששמים אותם בחומש יותר לכבוד החתן, או מפני שפוחתים ע"י תשמיש.

טד. ואף שאמרו ביומא שלא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטרת, עדיין היו צריכות היו לבשמים לעדן הבשר ולהשיר השער ולפשט הקמטים.

טה. לתוספות: בודאי אינו חייב אלא עשר דינר לכל מנה, והספיקות הם רק האם ליתן לה הכל בבת אחת והיא תשמרנו, או ליתן לה כל יום הנצרך ליום זה, וכן שאר הספיקות. סא. אף שלפי החשבון הנ"ל היו צריכים לפסוק לה יותר - לא היתה צריכה ליותר.

טז. שהיה בעלה חי וציוה לפסוק לה, לכן ענו אמן, בשונה מהמעשה לעיל (ס"ה) שהיה בעלה מת.

טז. ולרבינו חננאל היינו בתכשיטי זהב כגון נזמים וטבעות.

טז. ורבינו תם פירש שדינם כקרקע שגובה כתובה מהם, וכפי שפירש רש"י לגבי ארנקי מחוזא כדלהלן בקטע הבא.

ע. וי"א שמטעם זה גובים בזמן הזה כתובה ממטלטלין, שסמיכות דעת הנשים עליהם. ור"ת חולק שא"כ נוציא ממטלטלין אפילו מיד לקוחות, אלא מה שגובין ממטלטלין הוא מתקנת הגאונים.

רבא שאל לעני שביקש מזונות, והיה רגיל בתרנגולות פטומה ויין ישן, אם אינו חושש למה שדוחק את הציבור, והשיב לו העני שאינו אוכל משלהם אלא משל הקב"ה, כדכתיב 'עני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו', 'בעתו' - כל יחיד לפי מה שהוא צריך, ומיד הזדמן לפניו אחותו של רבא שלא ראתו שלש עשרה שנה, ולכבודו הביאה תרנגולת פטומה ויין ישן.

העבט תעביטנו - 'העבט' למי שאין לו ואינו רוצה להתפרנס מצדקה, לרבי מאיר נותנים לו לשם הלוואה וחוזרים ונותנים לו לשם מתנה, ולחכמים פותחים לו לשם מתנה, ואם אינו רוצה נותנים לו לשם הלוואה ואח"כ לשם מתנה, ולרבי שמעון אומרים לו הבא משכון וטול כדי שיחשוב שזו הלוואה, ואם אין לו משכון נותנים לו בלעדיו. 'תעביטנו' למי שיש לו ואינו רוצה להתפרנס אלא מן הצדקה, לרבי יהודה נותנים לו לשם מתנה, וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מותו, ולחכמים אין נזקקים לו כלל, ומה שנאמר 'תעביטנו' - דיברה תורה כלשון בני אדם^א.

מר עוקבא היה מניח בכל יום ארבעה זוזים לעני אחד בחור הציור, פעם אחת רצה העני לראות מיהו הנותן לו ורדף אחר מר עוקבא, והתחבאו מר עוקבא ואשתו תוך כדי ריצה בתנור לווהט, ונשרפו במקצת רגליו של מר עוקבא ולא של אשתו, ונתנה טעם לדבר משום שהיא נמצאת תדיר בבית ומהנה את העניים באוכל משא"כ בעלה מהנה אותם במעות והם צריכים לטרוח ולקנות צרכי הסעודה. ומה שנכנסו לתנור - שנוח לו לאדם שימסור את עצמו לתוך כבשן האש ואל ילכין פני חבירו ברבים, כדמציינו בתמר.

מר עוקבא היה שולח ארבעה זוזים לעני אחד מדי ערב יום הכיפורים, פעם אחת שלח ביד בנו, וחזר ואמר לאביו שאין העני צריך לכך משום שמזלפים בביתו יין ישן, וראה מר עוקבא שהוא מפונק כל כך וכפל נתינתו. בשעת פטירתו אמר להביא חשבונותיו של צדקה, והיה כתוב שבעת אלפים דינרי סיאנקי, אמר צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה, עמד וחילק חצי מנכסיו לצדקה, שדווקא בחיים אסור לאדם לבזבז יותר מחומש שמוא ירד מנכסיו, אבל לאחר מיתה מותר.

רבי אבא היו לו זוזים בסודרו שהפשילו מאחוריו, ומשם נטלו העניים כדי צרכן, והיה מטה ומצדד עיניו לאחוריו מפני הרמאים.

שבת קודש - אסרו חג פסח - כ"ב ניסן תשע"ה

דף ס"ח ע"א

רבי חנינא היה רגיל לשלוח מדי ערב שבת לעני אחד ארבעה זוזים, פעם אחת שלח ביד אשתו, וכשחזרה טענה שאין הוא צריך לכך, ששמעה שאומרים לו במה אתה סועד במפות פשתן לבנות או של משי צבועות, אמר: היינו מאמר רבי אלעזר בואו ונחזיק טובה לרמאים^ב, שאלמלא הם היינו חוטאים בכל יום שמעלימים אנו עין מן העניים, וכל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים.

המקבל צדקה ואינו צריך לכך, וכן המראה עצמו כאילו עינו סמויה ושאר מומים, אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך.

מי שאין לו מאתיים זוז ראוי ליטול לקט שכחה ופאה, ואין מחייבים אותו למכור את ביתו וכלי תשמישו, ומה ששינוי שימכור וישתמש בפחותים מהם: לרב זביד - מיטה ושולחן א"צ למכור, כוסות וקערות צריך. לרבא בריה דרבה - סתם כלים אין צריך, ורק אם היה משתמש במחרישה של כסף ימכור וישתמש בשל נחושת. לרב פפא - קודם שגובה אין צריך למכור, אלא אם נטל לקט שכחה ופאה כשהיו לו מאתיים זוז וב"ד גובים ממנו מה שנטל ואין לו כדי לשלם, מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים^ג.

יתומה שהשיאה אמה או אחיה מדעתה ולא כתבו לה כפי מה שראוי לה - כשתגדיל יכולה להוציא מידם.

יתומה שבאה להנשא נותנים לה נדוניה מנכסי האב, לרבי יהודה - כפי אומדן האב לפי מה שנתן לבתו שהשיא בחייו, ואם לא השיא בחייו

ואומדים דעתו אם היה וותרן או קמצן. וכן סובר רבי, שאם אפשר לעמוד על סוף דעתו נותנים לפי זה, ורק אם אי אפשר נותנים לה עישור מנכסיו. לחכמים - לעולם נותנים עישור נכסים, ואפילו השיא בחייו. שמואל רבא ורב חסדא פסקו כרבי יהודה ורבי.

בת יתומה הניזונית מן האחים - שמין הנכסים אם היה עני או עשיר, וכפי זה נותנים לה מזונות וכסות.

דף ס"ח ע"ב

אם יש כמה בנות יתומות - הראשונה נוטלת עישור נכסים, השניה עישור ממה ששיירה הראשונה, וכן הלאה. ואם באו כולם להנשא כאחת, נוטלת האחת עישור והשניה עישור ממה ששיירה וכן כולן, וחוזרות וחולקות בשוה.

הבנות שבגרו או נישאו איבדו מזונותיהן^ד, פרנסתן - לרבי לא איבדו אם מיחתה כשנשאת, ואם ניזונת מהם גם אחר הנשואין אינה צריכה למחות. לרבי שמעון בן אלעזר איבדו פרנסתן, וכדי שלא להפסיד פרנסתן משבגרו שוכרות להן בעלים שישיאו אותן קודם שיבגרו ומוציאין להן פרנסתן מידי האחים, והלכה כרבי.

פרנסת הבת מוציאים מקרקעות שמכרו היתומים, משוועבדים לה, מפני שעשוה חכמים כבעל חוב לזכות בעישור נכסים, אבל לא למזונות, שאין מוציאים ממשוועבדים דבר שאינו קצוב. לרבי גובים פרנסת הבת ומזונות האשה והבנות אף ממטלטלין.

האומר אל יזונו בנותי מנכסיו - אין שומעים לו, שכבר השתעבד בתנאי כתובה, אך האומר אל יתפרנסו בנותי מנכסיו שומעים לו, שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה, אלא חוב על היתומים כל שלא צוה האב שלא לפרנסן.

יום ראשון פרשת שמיני - כ"ג ניסן תשע"ה

דף ס"ט ע"א

לרבי הבת מוציאה לפרנסתה מנכסים שמשכנו אחיה לאחרים וכן ממה שמכרו ללקוחות, אך אין מוציאים מהם למזונות, ולרבי יוחנן בין לפרנסה בין למזונות אין מוציאים, וספק בגמרא אם רבי יוחנן לא שמע דברי רבי, ואילו שמע היה חוזר בו, או שמה שמע ואעפ"כ לא חזר בו.

מי שמת והניח שתי בנות וכן, וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים, ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן, ונפלה הירושה לפני הבנות - לרבי יוחנן שניה ויתרה ואין נוטלת עישור נכסים קודם חלוקה, לפי שנשתכרה הרבה מאותן הנכסים שנוטלת חצי הירושה^ה, לרבי חנינא לא ויתרה, שאפילו אם שיעבדו האחים את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף עבורה, וק"ו כאן שהנכסים בעין.

יתומה בעישור נכסי אביה היא כבעל חוב ולא כיורשת, ויכולים היורשים לסלקה במעות, או לתת לה חלקה במקום אחד, ואינה נוטלת חלק מכל קרקע. ואמימר סבר תחילה שדינה כיורשת ואין יכולים לסלקה, אך הוכיחו שחזר בו אמימר, מכך שאמרו אחים בפניו לאחותם, שאילו היה בידם מעות היו מסלקים אותה, ושתק אמימר^ו.

יתומה בעישור נכסי אביה בעלת חוב של אחיה, ולכן גובה מבינונית בלא שבועה כדין שאר בעל חוב, ואינה בעלת חוב אביה שיהא דינה כבא לגבות מנכסי יתומים, שאינו גובה אלא זיבורית ובשבועה.

רבא פסק שגובים מקרקע ולא ממטלטלין בין מזונות בין כתובה ובין פרנסה^ז, ומושב אמת הריחים ושכירות הבתים דינם כקרקע^ח.

דף ס"ט ע"ב

אבל מיסב בסעודה בראש המסובים, שנעשה שר לגדולים הבאים לנחמו. המשליש מעות ביד שלישי ליקח שדה או נדוניה לבתו, והיא אומרת נאמן בעלי עלי, אם היא קטנה אין שומעין לה, ואם היא גדולה - לרבי מאיר אחר נשואין שומעין לה, שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד

סיכומי התוספות

א. ואף שחכמים אלו היינו רבי שמעון, והוא סובר שאין אומרים דברה תורה וכו', הוא סובר כן רק כשיש מה לדרוש, וכאן לא מסתבר לו לדרוש כרבי יהודה, שמשמעות הפסוק 'אשר יחסר לו' שמדובר במי שאין לו.
ב. ואין דומה למעשה לעיל (ס"ז): במר עוקבא שכפל נתינתו לעני שזילף יין, שאיכילה ע"ג מפות אין בזה פינוק, ובודאי עשיר היה ומרמה הבריות.
ג. ואף שהוא ממון שאין לו תובעים קונסים אותו להחזיר, ולכן גם קונסים אותו למכור אף שלסתם בעל חוב מסדרין ואין מחייבין למכור. ור"ת פירש תירוץ רב פפא: כדי לזכות בלקט שכחה ופאה של הפקר א"צ למכור נכסיו, אבל ליקח מקופה של צדקה מחייבין אותו למכור.
ד. משמע שרק בנישואין איבדו מזונותיהן, ודלא כרב הסבור (לעיל נ"ג): שכבר מאירוסין מאבדות.
ה. יש להסתפק איך הדין כשיש עשר בנות, דליכא רווח ביתא.
ו. ומכך שיש ללמוד הדין משתיקת הדיין לבעל דין למד ר"ת הנהגה, שכשהיה יושב בדין ואחד מבעלי דינים מגזם לחברו ואומר כך וכך תתחייב לי בדין, היה רגיל ר"ת לומר: שקר אתה דובר כי לא יתחייב.
ז. ולעיל (נ"א). נתבאר שבזמן הזה גובה ממטלטלין, כתובה ומזונות - מתקנת הגאונים, ופרנסה - שאנו עדים שכל בני אדם רגילים להשיא בנותיהם גם מהמטלטלין.
ח. שכירות שכבר גבו - ודאי כמטלטלין, ושכירות העתידה - ודאי כקרקעות, אלא החידוש בהשכירו הבית לשנה, וכבר עמד השוכר חצי שנה קודם שמת האב, ואע"פ

שליש אלא עד שתנשא, שמשנשאת זכאי הבעל לאכול פירות, אבל מן האירוסין אין שומעין לה, שמוצוה לקיים דברי המת. לרבי יוסי אף לארוסה שומעים, שמה תועלת לשליש לקנות לה שדה שהרי אם היא רוצה היא מוכרת אותו. לרבי יהודה בשם שמואל הלכה כרבי יוסי, לרבא בשם רב נחמן הלכה כרבי מאיר.

יום שני פרשת שמייני - כ"ד ניסן תשע"ה

דף ע"א

העומד למות ונתן ממונו לנאמן וציווהו לתת 'שקל' לבניו בכל שבוע, אם הם צריכים 'סלע' - נותן להן סלע, שאם היה יודע שיצטרכו לסלע לא היה אומר שקל, ואם אמר 'אל תתנו להם אלא שקל' אין נותנים להם אלא שקל. לאילפא הינו לשיטת רבי מאיר שאמר מצוה לקיים דברי המת²⁷, ולמר עוקבא בכל אופן נותן להם כל צורכם גם לרבי מאיר, שרוצה שיהיה להם, ולא אמר כן אלא כדי שיחזרו אחר מזונותיהם ושלא יהיו רעבתנים. ואם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיהם - לעולם אין נותנים להם אלא שקל, כיון שעשה הבאים אחריהם יורשים.

הפעוטות בני תשע ושמונה - מקחם מקח וממכרם מכר, ודווקא במטלטלים, ודווקא אם אין להם אפטרופוס²⁸.

הדרך עלך מציאת האשה

פרק שביעי - המדיר

המדיר את אשתו מלהנות לו - נאסר עליה הנאת מזונותיו (אבל בהנאת תשמיש אין נאסרת כיון שמשועבד לה²⁹), ועד ל' יום יעמיד פרנס, יותר מכאן יוציא ויתן כתובה, לרבי יהודה חודש אחד יקיים, יותר - יוציא ויתן כתובה, ובכהן שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה - שנים יקיים, יותר - יוציא ויתן כתובה³⁰.

האשה שאמרה קונם פרי פלוני עלי³¹ והוא קיים לה - יוציא ויתן כתובה, לרבי יהודה - ישראל יום אחד יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה, כהן - שנים יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה.

האשה שאמר קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה - יוציא ויתן כתובה, לרבי יוסי באשה עניה שנתנה קצבה לנדרה, ובעשירות שרגילות בכך אם אסרה רק עד ל' יום - אין כופין להוציא.

האיש משועבד לזון אשתו ואינו יכול לאסרה בהנאתו, אלא - א. אם אמר צאי מעשה ידיך במזונותיך, ואעפ"כ מעמיד לה פרנס כשאינו מעשה ידיה מספיקים לה לדברים קטנים שרגילה להם כשהייתה בבית אביה, אע"פ שבבית בעלה נתגלגלה עמו, שאחר שאסרה מלהנות ממנו אינה מסכימה להתגלגל עמו³². ורק עד ל' יום יעמיד פרנס - שעד אז עדיין לא שמעו אנשים, ואינה זלזול בשבילה, ואח"כ כבר יודעים ויש לה זלזול. ב. בארוסה שהגיע זמן הנישואין, שמדאורייתא עדיין אינו חייב במזונותיה ולכן חל נדרו, אך כיון שמדברגן חייב, צריך להעמיד לה פרנס³³, ורק עד ל' יום יכול לסמוך על הפרנס שעושה שליחותו, אך לא יותר מכך³⁴.

דף ע"א

העמדת פרנס היינו ע"י שאומר 'כל הזן לא יפסיד', וכך אינו שלוחו³⁵, ואין דומה לאומר כל השומע קולי יכתוב גט שנעשה שלוחו - שהרי אמר 'כתוב', ולכן גם התירו לומר בדליקה בשבת 'כל המכבה אינו מפסיד'

שעכו"ם המכבה אינו שלוחו, אך בשאר איסורי שבת לא התירו זאת. המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל - יכול הלה לומר כל הזן לא יפסיד, ואף יכול לילך לחנוני הרגיל אצלו ולומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני, וכך נרמז לתת לו, ובא ונפרע ממנו. וכן יכול לומר לפועלים כשיש למודר בית לבנות או שדה לקצור וכדו'.

המודר הנאה מחבירו והיו מהלכים בדרך ואין לחבירו מה לאכול - נותן לאחר לשם מתנה, והמודר נוטל מהאחר ואוכל, ואם אין שם אחר - לת"ק מניח על סלע ואומר הרי הן מופקדים לכל מי שיחפוץ, והלה נוטל ואוכל, לרבי יוסי אסור לעשות כן, משום גזירה דמעשה בית חורון שהיה מוכח שאינו הפקר באמת אלא על מנת שיוכל המודר להנות.

יום שלישי פרשת שמייני - כ"ה ניסן תשע"ה

דף ע"א

המדיר את אשת מלהנות לו, לת"ק עד ל' יום יעמיד פרנס, ורבי יהודה אומר יקיים חודש בישראל וב' חדשים בכהן, לאביי לא נחלק רבי יהודה אלא לענין אשת כהן, שלרבי יהודה יכול הכהן לקיים שני חדשים ולת"ק רק ל' יום כישראל, לרבא גם בישראל נחלק, שלת"ק יקיים עד ל' יום, ולרבי יהודה רק חודש חסר - כ"ט יום.

מה ששינוי שימתין ל' יום - לרב היינו דווקא במפרש ל' יום, אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה, לשמואל גם בסתם ימתין, שמא בתוך ל' יום ימצא פתח לנדרו. והוצרכו לחלוק גם בזה אף שנחלקו במדיר מתשמיש, דהוה אמינא שבזה מודה רב משום שאפשר לזונה ע"י פרנס, והוה אמינא שבתשמיש שאי אפשר בפרנס מודה שמואל.

שינוי במשנה: המדיר אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה, ולרבי יהודה בישראל יום אחד יקיים שניים יוציא ויתן כתובה, הטעם שאין אומרים שימתין ל' יום כמו ברישא: לרב ברישא אסרה בפירוש רק עד ל' יום, ובסיפא לא פירש ולכן יגרשה מיד, לשמואל גם בסתם ימתין ל' יום הסיפא בנדרה היא וקיים לה הוא, שכיון שנדרה היא מה יש לו עוד להמתין, ומה שחייב ליתן לה כתובה, משום שסברו רבי מאיר ורבי יהודה שהוא נתן אצבע בין שיניה.

האשה שנדרה בניזר ושמע בעלה ולא הפר לה - לתנאים הסוברים שהיא נתנה אצבע בין שיניה אם רצה הבעל להפר יפר, ואם אמר אי אפשר באשה נדרנית תצא שלא בכתובה³⁶, ולסוברים שהוא נתן אצבע בין שיניה - יוציא ויתן כתובה.

דף ע"א

המדיר אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינים - יוציא יתן כתובה, לרבי יוסי בעניה דווקא אם לא נתן קצבה עד מתי תאסר, אך אם נתן קצבה תמתין, ומה היא הקצבה: לשמואל - י"ב חודש, לרבי יוחנן - עשר שנים, לאבימי - עד הרגל הקרוב, שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל. ובעשירות שרגילה בכך - אם הדירה רק עד ל' יום אין כופין להוציא, שכן אשה חשובה נהנית מריח קישוטיה ל' יום, יותר מכך - יוציא.

מה שאמר רבי יוסי שבהנאת קישוט יוציא ויתן כתובה, שקנסוהו מפני שיכול להפר, אף שסבר רבי יוסי שרק נדר שלא אשתה יין ושלא אוכל בשר ושלא אתקשט בבגדי צבעונין הם נדרי עינוי נפש, אבל אם ארחה ואם אתקשט אינן נדרי עינוי נפש ואינו יכול להפר, בהכרח מדובר כשאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי אם אתקשט, ולכן יכול להפר, שמא תתקשט

סיכומי התוספות

- א. שכבר נתחייב בחצי, גובין מכל מה שמשלם בסוף השנה, שאף התשלום על החצי הראשון אינו נחשב כמטלטלין הואיל ושכירות משתלמת לבסוף.
- ב. ואף בציוה בעודו בריא. ומה שהוצרכו חכמים לתקן שדברי שכיב מרע ככתובים ומסורים, אף שבלא זה יש מצוה לקיים דבריו: א. לר"ת אין מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש מתחילה לשם כך. ב. רק כשהנותן מת בחיי מקבל מצוה לקיים דברי הנותן, ודברי ש"מ כמסורים אף כשמת המקבל קודם הנותן.
- ג. לרבינו חננאל: דווקא לענין מכר, אבל לענין מתנה אין לחלק בין יש להם אפטרופוס או אין להם.
- ד. ולר"ת: כשמדירה מלהנות לו אין במשמעות הנדר אלא הנאת מזונות.
- ה. לר"י: בכל מה ששינוי 'יוציא' היינו שכופין אותו להוציא. לר"ח: אין כופין אלא כשמפורש שכופין, אלא אומרים לו כבר חייבך חכמים להוציא, ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין.
- ו. דווקא פרי אחד, אבל אם נדרה מכל הפירות אין הנדר חל, שאי אפשר לה לקיים. (נדפס להלן ע"א).
- ז. א. שלא מחלה אילו ידירה, ומ"מ חל הנדר שבשעת הנדר היתה מחילתה קיימת וכבר חל. ב. אף בלא מחילתה, כשהיא עמו יש לה להתגלגל עמו, שאין זה נחשב לידידה הואיל ואין בני משפחתה העשירים כמו בעלה רגילים בדברים קטנים אלו, ורק אביה רגיל, ורק כשאין בעלה עמה חייב ליתן לה כהנהגת אביה, אך הנדר כבר חל קודם כשהיה עמה.
- ח. ותוספות הקשו: גם אחר נשואין מזונותיה מדברגן. ולכן פירשו: שהנדר חל משום שלא אלמו חכמים לשיעבוד האשה כל זמן שלא נישאת, ומפקיע הקונם אותו שיעבוד. פירוש שני: אחר שהגיע הזמן אין יכול לאסרה, אלא הכוונה שנדר קודם שהגיע הזמן, וכבר חל הנדר, ולכן כשבא הזמן צריך להעמיד לה פרנס. ודווקא הגיע זמן, אבל כשנשאת אין צריך להעמיד לה פרנס לזונה, שסברה וקיבלה.
- ט. אבל זילותא לא שייך קודם נישואין. ואמנם עדיין יש תקנה שיתן לחבירו במתנה והלה יתן לה, כמו בבא בדרך דלהלן (ע"ו). אלא שאין רגילות ליתן כך, שכל שעה ירא שיחזיק בהם המקבל. ותקנת הפקר שאמרו להלן (שם) לא התירו אלא לבא בדרך, אבל בסתם לא, הואיל ולא נכנסו המזונות לרשות אחרת משיצאו מיד המדיר נראה כאילו הן עדיין ברשותו. ותקנת חנוני הרגיל אצלו דלהלן לא שכיח שיעשה כן החנוני יותר משלשים יום, הואיל ואין המדיר מבטיח לשלם לו.
- י. אבל לומר ליחיד 'אם תזון לא תפסיד' אסור, שנראה כשלוחו.
- יא. ודווקא בנדרים שיש בהם משום עינוי נפש, אבל שאר נדרים, אם מקיימת נדרה לא תצא.

ויאסר הנאת תשמישו עליה, ואין אומרים לא תתקשט ולא תאסר - שיקראו לה מנוולת, ואז תתקשט ותאסר עליו, ואין אומרים תתקשט ותאסר לבית שמאי שבת אחת ולבית הלל ב' שבתות - שבנדרה היא ולא הפר סוברת שהוא שונאה ואינה יכולה לדור עמו כלל אף קודם שתאסר^פ.

קישוט דבינו לבינה - לרב הונא הבעל מיפר, לרב אדא בר אבהא אינו מיפר, שלא מצינו שועל שמת בעפר חור שגדל שם.

הדירה את הבעל 'הנאת תשמישי עליך' - כופה ומשמתו, שאינה יכולה לאסור עצמה עליו. אסרה עצמה שנדרה 'הנאת תשמישי עלי' - צריך להפר לה, שאסור לו להאכילה דבר האסור לה.

המדיר אשתו שלא תלך לבית אביה, כשאביה עמה בעיר - חודש אחד יקיים, יותר - יוציא ויתן כתובה. אביה בעיר אחרת - רגל אחד יקיים, שלש - יוציא ויתן כתובה. שנים - לא שנינו במשנה. לאביי - משנתנו כרבי יהודה, ובשנים תלוי אם הוא ישראל - יוציא ויתן כתובה, ובכנהת - רק בשלש. לרבה בר עולא - ברדופה לילך לבית אביה יוציא בשנים, ובאינה רדופה בשלש^ק.

'אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום' - ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה איך היא מקובלת בבית חמיה.

'זהה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקרא לי עוד בעלי' - ככלה בבית חמיה שגס לבה בבעלה, ולא ככלה בבית אביה.

המדיר אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה - יוציא ויתן כתובה שנועל בפניה, ואם היה טוען משום בני אדם פרוצים שמצויים שם רשאי. אמר לה על מנת שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרת לך, או שתהא ממלאה ומערה לאשפה - יוציא ויתן כתובה (יתבאר בדף הבא).

יום רביעי פרשת שמיני - כ"ו ניסן תשע"ה

דף ע"ב ע"א

המדיר אשתו שלא תלך לבית המשתה - יוציא ויתן כתובה, שנועל בפניה דלת של שמחה, וכן אם מדירה מליך לבית האבל, שטוענת שכשתמות אין כל בריה סופדת אותה וקוברתה, כשם שהיא לא גמלה חסד.

'טוב ללכת לבית האבל מלכת אל בית המשתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו' - יתן אל לבו שאף לו ירימו קולם בבכי ומספד וילוו מטונו.

מותר להדירה מללכת לבית אבל ומשתה בטענה שמצויים שם בני אדם פרוצים, אך דווקא אם הוחזק הדבר.

המדיר אשתו על מנת שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או אמרתי לך שיוציא ויתן כתובה, היינו בדברים של קלון.

המדיר אשתו עד שתהא ממלאה ומערה לאשפה שיוציא ויתן כתובה, לרב יהודה אמר שמואל - שתמלא ונופצת לאחר תשמיש, למתניתא - שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה, שגראית כשוטה.

המדיר אשתו שלא תשאל ותשאל נפה וכברה וריחים ותנור המטלטל^ל - יוציא ויתן כתובה, שמשאיה שם רע בין שכנותיה, וכן היא שנדרה שלא תשאל ותשאל ושלא תארוג בגדים נאים לבניו - תצא שלא בכתובה, שמשאיתו שם רע בין שכניו.

העוברת על דת משה ויהודית יוצאת בלא כתובה

דת משה - מאכילתו שאינו מעושר ומשמתו נדה ולא מפרישה

חלה, וכגון שאמרה לו פלוני כהן תיקן לי את הכרי, וחכם פלוני טיהר לי^כ, וגבל פלוני הפריש לי חלה, וכששאל אותם נמצא ששיקרה^כ. או שהוחזקה נדה בשכנותיה ע"י שראוה לובשת בגדי נדות, ולבעלה אמרה שטהורה, והנודרת ואינה מקיימת - שהבנים מתים.

דת יהודית - יוצתה בקלתה על ראשה בשוק, שמדאורייתא אין בה משום פרועת ראש אלא משום דת יהודית. טווה בשוק - שמראה זרועותיה לבני אדם, או טווה בכפה על ירכה והחוט מתרדד כנגד פניה של מטה^כ. מדברת עם כל אדם - שמשחקת עם בחורים. לאבא שאל אף המקללת יולדיו בפניו, ואפילו אם מקללתו רק בפני בנו^כ, כגון שאומרת לפני בנו ארי יאכל לסבא. לרבי טרפון אף הקולנית, שכשהיא מדברת בתוך ביתה על עסקי תשמיש שכיניה שומעים קולה.

'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך... וחבל את מעשה ידיך' - בעוון נדרים בנים מתים, שמעשה ידיו של אדם זה בניו ובנותיו. ומקור נוסף: 'לשוא הכיתי את בניכם' - על עסקי שוא.

כל היודע באשתו שאינה קוצה לה חלה - לרבי יהודה אין לו להוציאה, אלא יחזור ויפריש אחריה, אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

כל היודע באשתו שגודרת ואינה מקיימת - לרבי מאיר אין לו להוציאה, אלא יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו וכך ידע מתי תידור ויפר לה, אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה. ורבי יהודה שנתן תקנה לזו שאינה מפרישה חלה ודאי שמודה לתקנה זו בנודרת, אבל רבי מאיר שנתן תקנה בנדרים, בחלה אין סובר כן, שזה דבר שבכל יום ולפעמים יזדמן שיאכל טבל.

'זפרע את ראש האשה' - שמע מינה שבלאו הכי אסור לבנות ישראל לצאת לשוק פרועות ראש, ובקלתה מותר מדאורייתא ואסור מדת יהודית, ומחצר לחצר דרך מבוי מותרת לצאת בקלתה, ובאותה חצר אין איסור פריעת ראש כלל.

דף ע"ב ע"ב

המקדש אשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים - אינה מקודשת. לרב פפא - כיון שמקפיד א"כ כל נדרים בכלל קפידתו. לרב אשי - רק דברים שדרך בני אדם להקפיד עליהם, והיינו דברים של עינוי נפש, וכגון שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים^כ.

כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים - תצא שלא בכתובה, והיינו שנמצאו עליה נדרי עינוי נפש.

המקדש אשה על מנת שאין בה מומים, ונמצא בה מום - אינה מקודשת. כנסה סתם ונמצאו בה מומים - תצא שלא בכתובה^כ, וכל המומים הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים.

יום חמישי פרשת שמיני - כ"ז ניסן תשע"ה

דף ע"ג ע"א

קדשה על תנאי שאין עליה נדרים וכנסה סתם, לרב צריכה גט, לשמואל אינה צריכה גט

לאביי - נחלקו בכנסה ובעל^כ, וסובר רב שאין אדם עושה בעילת זנות ובודאי בעל לשם קידושין אפילו אם ימצא עליה נדרים^כ, אבל לענין ממון עדיין התנאי קיים, שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובתה.

לרבה - כנסה ובעל לכו"ע אין צריכה גט, שעל דעת תנאו כנסה,

סיכומי התוספות

פ. ואף שיכול להשאל על הקמתו אין ממתנינים: שאין נשאל אלא ביום שמעו, ואף אם נאמר שאף לאחר יום שמעו יכול להשאל אין ממתנינים, שדווקא כשהוא הדירה תמתין לבית הלל שבת אחת, שאין קשה לה להמתין, שסוברת עכשיו כועס ואח"כ יתפייס, אבל כאן סוברת שהוא שונא אותה ולא יתפייס עוד, לא תקנו חכמים שתמתין הואיל וקשה לה.

צ. ולרבינו חננאל: בכל הנשים מדובר, שברגל ראשון רגילה לילך להגיד שבחה בבית אביה, וברגל שני אינה רדופה כל כך אף ע"פ שעדיין לא הגידה שבחה. ומה ששינוי שרק עד רגל אחד יקיים היינו כשעומדים קודם רגל ראשון לחופתה ועדיין לא הלכה שום פעם להגיד שבחה, ומה ששמע ששנים יקיים - בשאינה רדופה, כלומר ברגל שני או שלישי אחר חופתה שאינה רדופה כ"כ אף על פי שעדיין לא הגידה שבחה, שהרי רואים שאיחרה מללכת רגל ראשון.

צא. שלא תשאל - שאסר על עצמו הנאה מכלים שתשאל, ולפיכך אינה יכולה לשאול. שלא תשאל - שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאלם.

צב. אין האשה מברכת על ספירת ז' נקיים, כיון שאם תראה באמצע הספירה תסתור כל הספירה.

צג. אבל אם נודע לו ופירש ולא אכל, לרשב"א אינו מוציא בלא כתובה אף שנתנה לו לאכול, שיכולה לומר שנתכוונה שאם יבא לאכול תמנענו. ויכלה הגמרא להעמיד גם כשיש עדים שהאכילה אותו דבר שאינו מעושר, אלא שאינו שכיח.

צד. ורבינו חננאל פירש: שטווה צמר אדום, שיפול מזהרוריתו על פניה, וזו עזות מצח ופריצות.

צה. ויש מפרשים שדווקא אם מקללת בפני הבעל, אלא שלא רק במקללת אביו אלא גם אם מקללת זקנו, אך מהמשך הגמרא לא משמע כפירושם.

צו. אמנם אם אמר בפירוש על מנת שאין עליך נדר זה, הרי זו קפידא אפילו אם שאר בני אדם אינם מקפידים.

צז. ומשמע שצריכה גט ואין זה מקח טעות כל שלא התנה, ודלא כמשמעות לעיל (ג'): שמחשש סימפון אסרו ארוסה בתרומה: א. באמת אין צריכה גט, ונקט התנא דווקא בהתנה לרב ולשמואל כל אחד לפי שיטתו בגמרא להלן. ב. צריכה גט מדבריהם, או מדאורייתא מספק. אך נמצאת איילונית אינה צריכה גט (יבמות ב:), שיש לחלק בין מום דאיילונית לשאר מומים, ורק ספק איילונית צריכה גט.

צח. ודלא כרב עולא בר אבא בשם עולא א"ר אלעזר להלן (דף ע"ד). שפירש שאם בעלה מקודשת לכו"ע, ורב ושמואל נחלקו רק בכנס ולא בעל.

צט. אך אין אומרים שמחל התנאי וחלו קידושי הכסף שבתחילה למפרע. ואף אם גם כנסה על תנאי צריכה גט.

ומחלוקתם היא בקידשה על תנאי, וגירשה אחר אירוסין, וחזר וכנסה סתם - לרב צריכה גט שדומה לנושא אשה אחרת, ובעל לשם קידושין, לשמואל חזר וקידשה על דעת תנאו הראשון.

קטנה יתומה שלא מיאנה, וכשהגדילה בא עליה, ועמדה ונישאת לאחר - לרב אין צריכה גט משני, שכשבא עליה אחר שבגרה ודאי נתכוין לשם קידושין כיון שיודע שאין קידושי קטנה כלום, לשמואל צריכה גט משני, שכל הבעל על דעת קידושין הראשונים בוועל. ולאביי שגם כאן נחלקו בסברא זו הוצרכו להשמיענו שתי המחלוקות ביניהם, בתנאי - השמיענו שגם בזה סובר רב שלא בעל על דעת התנאי, אף שקידשה בפירוש בתנאי^ק, ובקטנה שהגדילה השמיענו שגם בזה סובר שמואל שבעל על דעת קידושין הראשונים, ואין אומרים שיודע שאין קידושי קטנה כלום ובעל לשם קידושין.

דף ע"ג ע"ב

סיפא דמתניתין דקתני 'כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה' - לרב קאי על הרישא שקדשה על תנאי וכנסה סתם, לשמואל מדובר בקידשה סתם וכנסה סתם, שאין לה כתובה מפני שאומר אי אפשי באשה נדרנית, ומה שצריכה גט - לרבה ורב חסדא היינו מדרבנן, ולרבה - התנא מסתפק בסתם אדם אם אפשר לו באשה נדרנית, ומחמת הספק הוא מיקל לענין כתובה - שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ומחמיר לענין איסור שצריכה גט.

קידשה בפחות משוה פרוטה וכן קטן שקידש, ואח"כ שלחו סבלונות - אינה מקודשת, שמחמת קידושין הראשונים שלחו, ואם בעל - לת"ק קנו, לרבי שמעון בן יהודה משום רבי ישמעאל לא קנו. ואין מוכח שנחלקו אם אדם עושה או אין עושה בעילתו זנות, שיש לומר שנחלקו אם אדם יודע שאין קידושין תופסים בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קידושין, או אין יודע ובעל לשם קידושין הראשונים.

הריני בוועל על מנת שירצה אבא - לת"ק אע"פ שלא רצה האב מקודשת, לרבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון - רצה האב מקודשת, לא רצה האב אינה מקודשת. ואין מוכח שנחלקו אם אדם עושה או אין עושה בעילתו זנות, שיש לפרש שנחלקו אם על מנת שירצה האב היינו על מנת שישתוק והרי שתק, או היינו על מנת שיאמר הן והרי לא אמר הן.

קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה, ששוב אין לאביה זכות בה לקבל קידושיה, והחזירה בעלה בקטנותה, גירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה שאין מעשה קטנה כלום, ולכן אם מת בעלה אסורה על היבם משום גרושת אחיו, וחולצת ולא מתייבמת. החזירה כשהיא גדולה, או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו, ומת - לת"ק או חולצת או מתייבמת, לרבי אליעזר חולצת ולא מתייבמת. ואין מוכח שנחלקו אם אדם עושה או אינו עושה בעילתו זנות, שיש לפרש שנחלקו אם אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום, שלרבי אליעזר אין אדם יודע ואין מתכוין לקידושין, ולכן חולצת (ואף ששינוי ביבמות שחולק גם בהחזירה כשהיא גדולה ולא רק בגדלה תחתיו - התנא בברייתא זו חולק וסובר שלא נחלק אלא בגדלה תחתיו. או שאין גורסים כאן שטעמו של רבי אליעזר הוא מפני שאין אדם יודע וכו', אלא טעמו משום שאוסר ביבום כל אשה שנתגרשה והחזירה גזירה אטו מחזירה כשהיא קטנה, שאז מקודשת לו רק מדרבנן).

יום שישי פרשת שמייני - כ"ח ניסן תשע"ה

דף ע"ד ע"א

לרב אחא בר יעקב בשם רבי יוחנן המקדש על תנאי ובעל - בין לרב ובין

לשמואל אם לא נתקיים התנאי אין צריכה גט, וכשיטת רבה (ע"ג:), וכן היא שיטת רבי ישמעאל, ודורש זאת מהאמור 'היא לא נתפשה' ולכן אסורה, וממיעוט 'היא' למדים שיש אחרת שאף שלא נתפסה מותרת, והיינו קידושי טעות, שאף אם זינתה תחתיו מותרת לו, והכוונה לזו שקידשה על תנאי ובא עליה אח"כ, שאומרים שלא בא עליה לשם קידושין, וממאנת והולכת ממנו בלא גט^א.

לרב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר - המקדש במלוה (שמחל לה המלוה שחייבת לו) שאינה מקודשת משום שהכסף שלותה ניתנה להוצאה ולא נתן לה כלום^ב, ובעל, והמקדש על תנאי ובעל, והמקדש בפחות משוה פרוטה ובעל - דברי הכל צריכה גט, שאדם יודע שאין קידושי קידושין ואין אדם עושה בעילתו זנות ובעל לשם קידושין^ב. לרב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר רבי אמי - במלוה ותנאי אין צריכה גט, שדווקא בפחות משוה פרוטה אינו טועה ובעל לשם קידושין, אבל באלו טועה, שבנדרים סבור שאין עליה נדרים משנשאת לו, ובמלוה טועה שאין הכל בקיאים בהלכות קידושין.

חליצה מוטעית כשרה, לריש לקיש - שאומר לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה, לרבי יוחנן - חליצה כזו פסולה, שאין החליצה כשרה עד שיתכוונו שניהם לחליצה, וחליצה מוטעית היינו שאומר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז, שאף אם אין נותנת החליצה קיימת.

כל תנאי למדים מתנאי בני גד ובני ראובן, כשם ששם היה אפשר לקיים המעשה ע"י שליח, שהרי משה ציוה ליהושע לתת את ארץ עבר הירדן לבני גד וראובן, אף כל תנאי צריך שיהא יכול לקיים המעשה ע"י שליח^ב, ולכן אין מועיל תנאי בחליצה, שאי אפשר לקיימה ע"י שליח^ב.

בקידושי ביאה מועיל תנאי, ואף שאי אפשר לקיימה ע"י שליח, שהוקשו כל הוויות קידושין זה לזה, וכשם שמועיל בכסף מועיל בביאה.

דף ע"ד ע"ב

קידשה על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה מומים, והלכה לרופא וריפא אותה - אינה מקודשת, שאינו מרפא אלא מכאן ולהבא.

קידשה על מנת אין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים, והלכה לחכם והתירה - לרבי מאיר מקודשת, שהחכם עוקר את הנדר מעיקרו על ידי פתח שעל דעת כן לא נדרה, וסובר רבי מאיר שאין אדם מקפיד שתתבזה אשתו בב"ד, לרבי אלעזר אינה מקודשת, שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ולא קידשה על דעת כן.

המוציא את אשתו משום שהייתה נדרנית לא יחזיר, וכן המוציא משום שם רע, שמא תלך לחכם ויעקר הנדר, וימצא שהשם רע אינו נכון, ויאמר אילו הייתי יודע לא הייתי מגרשך ומקלקלה^ב, או משום כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ונדרים. לרבי יהודה - כל נדר שנדרתו בפני עשרה שאין לו הפרה לא יחזיר - כדי שלא יהיו פרוצות בנדרים, לא נדרה ברבים, שאין זה נדר חמור ויש לו הפרה - יחזיר. לרבי מאיר - כל נדר שצריך חקירת חכם ואין הבעל יכול להפר שאינו מדברים שבינו לבינה ולא עיניו נפש - לא יחזיר, שיכול לומר אילו הייתי יודע שיכול החכם להתירו לא הייתי מגרשך ומקלקלה. לרבי אלעזר - לא אסרו נדר שצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שא"צ חקירת חכם, שנדר שצריך חקירת חכם אין בו קלקול שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, אבל אינו צריך חקירת חכם אלא ההפרה תלוי בו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשך.

סיכומי התוספות

ק. ביבמות פירשה הגמרא באופן אחר: שאילו אמר רב דינו רק כאן, הוה אמינא שרק כשיש תנאי, כשבעל מחל התנאי, משום שאין אדם בוועל בעילתו זנות, אבל בקטנה שאין זו בעילת זנות, שהרי יש שם קידושין דרבנן אפשר שמודה לשמואל.

קא. 'ממאנת' היינו שצריכה למאן כשנדוע לה הטעות, אך אם לא מיאנה מחלה וחלו הקידושין. ולפירוש שני אף מיאון אינה צריכה הגם שנודע לה, ו'ממאנת' לא דווקא הוא. קב. ואם קדשה בהנאת מחילת מלוה - מקודשת, ולתוספות גם המקדש במה שמחל המלוה מקודשת, ומה שאמרו שאינה מקודשת היינו רק אם קידשה במעות המלוה עצמה.

קג. ורב ושמואל נחלקו רק בכנסה ולא בעל. ונמצא שיש ג' שיטות בביאור מחלוקת רב ושמואל: לאביי - נחלקו בכנסה ובעל, וסובר רב שאין אדם עושה בעילת זנות ובודאי בעל לשם קידושין. לרבה - כנסה ובעל לכו"ע אין צריכה גט, שעל דעת תנאו כנסה, ומחלוקתם היא בקידשה על תנאי, וגירשה אחר אירוסין, וחזר וכנסה סתם - לרב צריכה גט שדומה לנושא אשה אחרת, ובעל לשם קידושין, לשמואל חזר וקידשה על דעת תנאו הראשון. לרבי אלעזר - אם בעל לכו"ע בעל לשם קידושין, ונחלקו בכנסה ולא בעל, שרב סבר שכיון שכנסה מחל התנאי, ושמואל סבר שלא מחל. ואף לרב שבכנסה מחל התנאי, מ"מ אינו חייב בכתובה, כמפורש במשנה. וגם צריך לומר שהקידושין הם ע"י החופה לסוברים שחופה קונה, או שמפרשים דעתו שבשעת קידושין, שהתכוין שאם יכנסנה בסוף יהא תנאו מחול ויחולו הקידושין למפרע. (עפ"י תוספות לעיל ע"ג:).

קד. הואיל והמעשה כ"כ בידו שיכול לקיימו ע"י שליח, לכן יכול לעשות בו תנאי. ובכלל זה כו"ע מודים שמעכב מחלול התנאי, ורק בשאר כללים כתנאי כפול וכדו' נחלקו התנאים.

קה. אמנם לדעת רבינא (ביבמות נ"ג.) אף שמוותרת לשוק, מ"מ מועיל התנאי, שנשארת עליה זיקת יבום לענין שאם אמר לה היבם 'התקדשי לי בזיקת יבמין' צריכה גט מדרבנן.

קו. לא שבאמת יתבטל הגט והיהו בניה ממזרים, שהרי לא התנה בפירוש שעל מנת כן מגרשה, אלא שכשיאמר כן יצא לעז שגטה לא היה גט.